

VÁLOGATOTT MAGYAR MONDÁK

A TEREMTÉS TÖRTÉNETE

Magosan fönt, az ég kékjén is túl, napsugár-sátrából uralkodott ÚR-ISTEN a világ fölött, két édes testvérével, a napsugárba öltözött BOLDOGASSZONNYAL és az éjszaka sötétjébe öltözött ÖRDÖNGASSZONNYAL együtt. Mikor a föld teremtésére került a sor, a sivár pusztaság szépítését két testvére bízta az ÚR.

Boldogasszony kioldotta hajának hét aranyos tincset, s ahol megérintette velők a földet, hét hatalmas folyó támadt ott nyomban. Ugyanakkor *Ördögasszony* is megérintette hajával a földet, de az érintés nyomán ingoványos mocsarak keletkeztek. Míg *Boldogasszony* megteremtette a szorgalmas és hasznos méhecskét, azalatt *Ördögasszony* rászabadította a földre a mérges és haszontalan darazsat. *Boldogasszony* beültette a földet jó gyümölcsöt termő fákkal és bokrokkal, hasznos növényekkel, jóízű gombákkal, de alig végzett vele, *Ördögasszony* nyomban odaültette közéjük a mérges gombákat, mérges gyomokat és mérges gyümölcsöket termő fákat és bokrokat.

Mikor ÚR-ISTEN meglátta, hogy mit cselekedett *Ördögasszony*, eltiltotta a teremtés további munkájától. Haragjában *Ördögasszony* leereszkedett a tenger fenekére, hogy onnan hozzon föl szájában agyagot, amiből megalkothatná saját szobrát a földön. De abban a szempillantásban, amikor szájában az agyaggal felszínre bukkant, odafönt a nap-sátrában ÚR-ISTEN parancsot adott, hogy minden, ami a földön van, növekedni kezdjen, így aztán *Ördögasszony* szájában nagy hirtelen elkezdett növekedni az agyag is, de olyan gyorsan, hogy majdnem megfulladt tőle szegény feje. Szép arca eltorzult és majdnem feketévé kékült a kintől. De utolsó pillanatban még ki tudta köpni szájából az agyagot, s ahol földre esett az *Ördögasszony* szájából kiköpött agyag, ott azon nyomban csúnya, sziklás hegyekké változott. Mert mindaddig szép lapos volt ám a föld felszíne, akár ÚR-ISTEN tenyere, így keletkeztek rajta a hegyek, ahol lábát töri a ló, szakadékba zuhan a birka, és vadállatok leselkednek a legelésző jószágokra.

ÚR-ISTEN úgy megharagudott ettől, hogy arany kopjájával mély likat ütött a föld felszínén, s annak mélységes mélyére számúzta gonosz testvérét, *Ördögöt*.

Miután a föld így szépen elkészült volt, ÚR-ISTEN fölnyúlt az égbolt tetejébe, s letört egy kis darabot a napból. Ebből formálta az első embert és az első asszonyt. S mivel még maradt a kezében egy kis törmelék a napdarabkákból, ebből a törmelékből teremtette meg az ember és az asszony két hűséges szolgáját: a lovat és a kutyát.

Egy reggel az első asszony szépséges aranyvirágot talált a sátra előtt. Fölvette, kendőjébe takarta, és vitte nagy örömmel, hogy megmutassa az urának. Ahogy az ember és az asszony együtt kibontották a kendőt, az aranyvirág helyett egy szép kis fiúgyermeket találtak benne, aki rajok mosolygott kedvesen s az asszonynak azt mondta „édesanyám”, az embernek pedig azt, hogy "édesapám".

Az ÚR-ISTEN elrendelte, hogy az első ember-fia neve *Világügyelő* legyen s mesterségévé tette, hogy tanítójává váljon az emberiségnek, a kezdet kezdetétől mind a világ végezetéig. *Világügyelő* hozzá is fogott nyomban a munkához, s megtanította az embert, az asszonyt s minden leszármazottukat, hogy miképpen készítsenek maguknak íjat, halfogó hálót, megtanította őket a pásztorkodás sokféle titkára, de legfőképpen pedig arra, hogy miképpen engedelmeskedjenek a Teremtő törvényeinek.

Amikor ÚR-ISTEN látta, hogy *Világügyelő* irányítása alatt minden rendben haladt a maga kitűzött útján, visszatért napsugár-sátrába aludni, s rábízta az embert saját erejére és leleményességére.

Hogy még gazdagabbá tegye az ember számára a földet, *Világügyelő* lehozta az égi mezőkről a tündéreket meg a törpéket, azok pedig magukkal hozták saját kincseiket: éneklő madarakat, pillangókat, illatozó, színes virágokat, szitakötőket és csigákat és mindenféle egyéb holmit.

Mélyen lent, a föld alatt, ahova ÚR-ISTEN haragja száműzte volt, *Ördögasszony* megszülte gonosz leányát, *Kincset*. *Kincs* hamarosan csábítani kezdte a föld felszínén élő embereket a maga rejtett aranyával, ezüstjével, drágaköveivel és vakon engedve a csábításnak az emberek elkezdtek bányákat ásni a föld mélye felé, hogy megleljék a sötét sziklaüregeket, ahova *Kincs* rejtette el a maga föld alatti ajándékait. De ahogy ezeket a sötét üregeket rendre feltárták, az arannyal, ezüsttel és drágakövekkel együtt *Ördög* gonosz lidércei is sorra kiszabadultak a föld alól, és terjeszteni kezdték az emberek között a betegségeket, viszálykodásokat és rászabadították az emberre *Ördög* bűneit, a gyilkolást, lopást, hazudozást s végül a legnagyobb Gonoszt is: a háborút. Úgy megrontották ezek a földi életet, úgy megtöltötték gyűlölettel, hogy *Boldogasszony* éjjel-nappal sírt odafent az égben s könnyei megtöltötték sóval a tengereket.

Hiába igyekezett *Világügyelő* tanítani az embereket, hogy miképpen legyenek jók, szerető szívűek, becsületesek és boldogok, csak nagyon kevesen hallgattak reá. Ezek voltak a Választottak: a magyar pásztornépek, akik széles, szabad mezőkön legeltették a maguk nyájait. Éjszaka fölnéztek a csillagos égre, és tudták, hogy ott fönt a magasban valahol ÚR-ISTEN vigyázza a világot, Igazsággal a jobb kezében és Szeretettel a balban.

Ragyogó-tiszta éjszakákon látták odafönt a Hét Küszöböt, mely az ÚR sátrához vezet. Látták a csillogó Küszöb-őret s az ÚR sátra körül a csillogó Szerűskertet, ahol Kaszás aratta a csillag-gabonát, míg mögötte asszonya, Sánta Kata cipelte a kosarat.

Láthatták a Hadak Útját, melyen égbe lovagolnak a hősi halottak, s a Nagy Göncöl szekere, melyen olykor-olykor ÚR-ISTEN maga szekerezte be az égi mezőket. Ilyenkor dörögtek a szekér kerekei odafönt, és amikor a lovak patkója csillagot ért, villám szikrázott keresztül az ég boltozatán. Olykor megharagudván *Ördög* gonoszságain, Isten-nyilát hajított alá az ÚR a földre. Máskor meg csillagba ütközött az égi szekér kereke, s a szekér derekából aláhullott hatalmas dördüléssel egy Mennykő.

Békés, szelíd nyári éjszakákon *Boldogasszony* alászállott a földre a maga saját szekere, a Kis Göncölön, s hozott az emberiség számára gyógyító növényeket és jó gondolatokat.

Mióta *Ördög* leánya, *Kincs* rászabadította a földre a maga gonosz szolgálait, Gyűlöletet, Irigységet, Háborúságot és a sokféle betegségeket, az emberiség nagy tanítómestere, *Világügyelő* kénytelen volt bujdosásba menni. Senki sem tudja, hogy hol rejtőzködik. Senki, kivéve a legöregebb pásztor, a táltos maga. Ő az egyetlen titoktudó, s amikor ő eltávozik a földi életből, utolsó leheletével megsúgja utódjának a titkot, így aztán nemzedékről nemzedékre száll a titok tudása, hogy az emberiség egyetlen reménye soha el ne vesszen.

Magányos éjszakán, kint a végtelen pusztán egy öreg pásztor megsúgta nekem is a szent titkot. A bűvőhely, ahol *Világügyelő*, a nagy tanítómester várakozik türelemmel, amíg az emberiség megleli végre a hozzá vezető utat, ez a titokzatos bűvőhely nem egyéb, mint az emberi szív maga.

A CSODASZARVAS

Réges-régen, messze keleten volt egy gyönyörű szép ország. Észak felől magas hegyek övezték, délen a csillogó, kék tenger határolta. Két nagy folyó eredt a hegyekben s kanyarodott alá a tenger felé, szelíd dombok s füves, szép rónaságok között. Akik abban az országban éltek, nemcsak bátor harcosok és ügyes vadászok voltak, de kitűntek szorgalmukkal, tudásukkal és bölcsességükkel is. Boldogan és békés jólétben éltek világhíres királyuk, NIMRÓD ÚR uralkodása alatt.

Nimród királynak két fia volt. Egyiket Hunornak, másikat Magornak hívták. Jó lovasok, bátor vadászok voltak, akárcsak az apjuk. Válogatott legényeik élén olykor napokig oda voltak vadat űzni a rengeteg mélyén.

Egy ilyen alkalommal, amikor vadászni voltak, mindegyikük száz-száz válogatott legénnyel, pompás paripákon, egyszerre csak egy gyönyörű szép fehér szarvas ugrott ki eléjük az erdőből. Ezüstösen-fehéren csillogott a szőre, mintha csak tiszta holdsugárból lett volna, s agancsai hegyén ezernyi csillag tündökölt.

Legényeik élén Hunor és Magor űzőbe vették a csodálatos vadat. Dombra föl, völgybe le, füves mezőkön keresztül, patakokon át, reggeltől estig folyt a hajsza. Mikor a nap lement, s fáradt volt ló és ember, a csodaszarvas eltűnt, mintha csak föld nyelte volna el. Letáboroztak éjszakára a testvérek, de alig ültek nyeregbe másnap reggel, újra csak ott volt előttük a csodálatos állat, mintha várt volna rájuk, s a hajsza kezdődött előről. Dombra föl, völgybe le, mezőkön, patakokon, hegygerinceken át, mindég észak felé, reggeltől késő estig. Este a fehér szarvas eltűnt újra, s a vadászok tábort ütöttek. Reggelre kelve elhatározták, hogy indulnak haza, de alig ültek nyeregbe, megjelent a csodaszarvas újra, s vitte, csalogatta őket tovább, egyre távolabb Nimród Úr országától.

Napokig folyt ilyen módon a hajsza s a csodálatos fehér szarvas csalogatta őket nap nap után, hegyeken át, völgyeken keresztül, mindég északnak. Átkelve a magas hegyeken hét napon keresztül követték a csodaszarvast feneketlen, lidérces mocsarakon át, míg a hetedik nap estéjén olyan gyönyörű földre jutottak, melyhez foghatót még nem láttak addig. Selymes rétek, ligetes erdők, csillogó tavak és csobogó patakok vették körül őket, az erdők tele vaddal, a vizek tele hallal, s a mezők füve a lovak hasáig ért.

Mihelyt a nap lement, a fehér szarvas beugrott egy kék vizű, kis tóba és eltűnt benne örökre.

A fáradt vadászok tábort ütöttek az erdőliget szélén, s hamarosan álomba szenderültek. Az éjszaka közepén azonban Hunor és Magor csodálatosan szép énekszóra ébredtek. A tó felől jöttek a hangok, s ahogy óvatosan követték a csábító énekszót a holdvilágos, csillagporos éjszakában, egyszerre csak olyan csodálatos kép tárult a szemük elé, hogy még a lélegzetük is elakadt tőle. A parton, pontosan azon a helyen, ahol a csodaszarvas eltűnt, kétszáz tündérlány énekszavára lejtette búbajos táncát, DÜL király két szépséges szép lánya a holdsugár ezüstjébe öltözve.

Hunor és Magor azon nyomban szerelembe estek a tündérr király két gyönyörű lányával. Ott helyben feleségül is vették őket, a kétszáz legény pedig a kétszáz tündérlányt, s letelepedtek velük az új országban.

Hunornak és kíséretének a leszármazottjai hunoknak nevezték magukat, s Magornak és száz legényének az utódai lettek a magyarok.

A HUNOK ÚTRA KELNEK

Évszázadok jöttek és mentek, évezredek teltek. Hunor és Magor népei egyre jobban leszaporodtak. Eljött aztán az idő, amikor többen voltak, mint csillag az égen, fűszál a mezőn és homokszem a pusztaságban. Az erdőnek nem volt már elég vadja, tavaknak, folyóknak elég hala, hogy mindenkinek jusson belőle s a mezőkön nem volt elég hely a legelő jószág számára.

A legöregebb táltos gyűlésbe hívta össze a törzsek vezéreit és a nemzetségek fejeit, hogy megtanácskoznák a jövőt. Amikor mindannyian összejöttek, annyian voltak, hogy égaljtól égaljig egyebet sem látott a szem, csak sátrakat. Éjszakánként a tábortüzek száma vetekedett az égbolt csillagjaival.

Egy éjszaka, amikor a Göncöl Szekér rúdja fölfele mutatott, vezérek és törzsfők meghozták a döntést. Megegyeztek abban, hogy Hunor népe, a hunok elindulnak a lenyugvó nap nyomát követve új hazát keresni.

Mikor feljött a nap, a táltosok fehér mént áldoztak az ÚR tiszteletére, búcsút vett egymástól a két testvér-nemzet, aztán a magyarok hazamentek a szállásaikra, a hunok pedig készülődni kezdtek a nagy útra.

A száznyolc törzs Bélát, Kevét és Kadosát választotta az élcsapat vezérévé. Mindegyikük választott magának ezer kipróbált harcost, s pompás lovaikon, kürtszó mellett elindultak nyugat felé, mint a rohanó árvíz. Bendegúz vezetése alatt az egész hun nemzet követte őket lassú, szervezett menetben. Elöl, lóháton a férfiak. Mögöttük, végtelen hosszú sorokban a sátorszekerek, megrakva asszonnyal, gyerekekkel, szükséges holmival. Hátról a ménesek, gulyák és birkanyájuk ugató komondorok, pulik és ostorpattogató csikósok, gulyások, juhászok irányítása alatt.

Mintha maga a haragos tenger indult volna meg elönteni a világot, úgy hömpölygött a hunok árja nyugat felé. Mikor elérték a széles ATIL folyót (Volga), tábort ütöttek. Lovas legények indultak le és fel a nagy folyó mentén gázlót keresni, míg a férfiak gondosan átvizsgálták a hatkerekű szekereket, megjavították, ami javításra várt, a pásztorok pedig megpihentették nyájaikat a folyóparti dús legelőkön.

Bendegúz parancsára az asszonyok ezrei felfújható bőrtömlőket készítettek a szekerek alá, hogy azok útján biztosítsák majd az átkelést a haragos folyón.

Az aranyozott vezéri sátorban ezalatt második gyermekével vajúdott Bendegúz asszonya. Amikor az este készíteni kezdte a bíborágyat Nap-Isten számára, mind a száznyolc hun nemzetség feje oda gyűlt össze a vezéri sátor köré s tábortüzek mellett, aranykupákból iddogálva várták a nagy eseményt, s kutatták szemeikkel az égboltot titokzatos jelek után.

Egyszerre csak Bendegúz elsőszülött fia, a gyermek Buda fölmutatott ujjával az égre.

- Édesapám! Odanézz! - kiáltotta izgatottan. - Nap-Isten és Hold-Isten együtt vannak az égen!

Míg valamennyien elcsodálkozva nézték a különös jelenséget az égen, a vezéri sátor függönye félrelebbent, és egy vajákos asszony lépett ki rajta újszülött csecsemővel a karján.

- Fiú! - jelentette büszkén és boldogan.

Ősi szokás szerint Bendegúz karjába vette újszülött fiát, magasba emelte a tábortűz fölé, és azt mondta:

- Legyen a gyermek neve Atil, eme nagy folyó emlékezetére!

Másnap a hunok átkeltek a folyón, s feltartóztathatatlanul, mint az árvíz nyomultak előre, nyugatnak. Az útjukba eső népek vagy csatlakoztak hozzájuk, vagy ész nélkül menekültek. Nem volt hatalom, mely megállíthatta volna őket. Gótok, vandálok, rómaiak között futótűzként terjedt a hunok híre, s voltak, akik arról sutogtak, hogy akik jönnek, nyargaló lovakon, nem is emberek, hanem ördögök és boszorkányok leszármazottai. A görögök kentauroknak nevezték a hun harcosokat, mint akik egybenőttek a lóval.

Átkelve a Kárpátokon, lezúdultak a Tisza-Duna-közének termékeny alföldjére, s elérték a Római Birodalom keleti tartományának, Pannóniának határát. Római krónikák szerint Macrinus, Pannónia katonai parancsnoka megerősítést kért a hunok jöttének hírére, és a megerősítés meg is érkezett Pannóniába Detre, a barbár vezérlete alatt.

Míg Macrinus és Detre még mindég a haditerven tanakodtak, az éjszaka leple alatt átkeltek a hunok a Dunán, és rajtaütöttek a rómaiak táborán. Detre azonban hamarosan összeszedte megzilált seregét, és Tárnok síkságán szembefordult az üldöző hun élcsapattal. Keve és harcosai életüket veszítették a híres csatában, de súlyos veszteségeket szenvedtek a rómaiak is, és kénytelenek voltak Tulna városáig visszavonulni.

Kevét és harcosait illő pompával temették el a hunok. A helyét, ahol sírdombját emelték, ma is Keveházának nevezik.

A temetés után a hunok úzóbe vették Detrét, és Gesumornál megütköztek hadaival. Hajnaltól estig tartott a rettenetes csata, melynek során elesett Macrinus, római hadvezér, de halálát lelte Béla és Kadosa is. Maga Detre, hun nyíllal a homlokában, még élve eljutott Rómáig, hogy hírért vigye a római hadak gesumori nagy vereségnek.

Róma békeköveteket küldött a hunokhoz arany és ezüst ajándékokkal megrakodva, és attól kezdve minden évben adót fizetett, hogy megmentődjön a hunok betörésétől.

ISTEN KARDJA

A Kárpátok-övezte, új hazában úgy érezték magukat a hunok, mintha Úr-Isten kimondottan az ő számukra teremtette volna azt a gyönyörű országot. Az erdők tele voltak vaddal, a folyók hallal. Édes fű nőtt a termékeny lapályon, bőven volt legelő a jószág számára.

Bendegúz halála után elsőszülött fia, a bölcs és szelíd Buda lett a hun nemzet vezére. Uralkodása alatt békésen telt az idő. Csupán a tábortüzek mellett énekeltek az igricek hősi dalokat hajdani csatákról.

De mint mindig, a fiatal harcosok egy idő múlva beleuntak a békés életmódba. Csaták izgalmát kívánta a vérük. Túl a Dunán még mindig rómaiaké volt a föld, s a fiatal harcosok nyugtalanul várták, hogy mikor mérhetik össze erejüket újra a római légiókkal.

De Buda gondosan őrködött a békén. Palotát építtetett magának római mintára, s egyetlen szenvedélye a vadászat volt. Még az éjszaka sötétjében bekerítettett harcosaival egy jókora darab erdőt, s napkeltekor, kürtzó jelére megindult a hajtás, kikergetve barlangjából a medvét, búvóhelyéről a szarvast. Vadkan, hiúz, farkas nem menekülhetett a vadászok nyilai elől.

Egy ilyen vadászat alkalmával történt, hogy egy nyilaktól sebzett, hatalmas vadkan Budára támadt. Úgy vitte haza kísérete, halva, Dunaparti pompás palotájába a vezért.

Hamuval mázolták be arcukat a nemzetségfők és gyászolták Budát negyven napig, ősi szokás szerint. De gyászuk nem volt igazi. Fegyverkovácsok már készítették a nyílhegyeket, élesítették a kardokat, csákányokat, harcosok ökörbőr-páncéljukat javígtatták és szállásról szállásra járt a szó: ki lesz az új vezér? Attila?

– Minek háborúzni? – mondogatták az óvatos vének. – Róma küldi az aranyat, s mindenünk megvan, amit szemünk-szánk megkíván! De a fiatalok unták már a békés életet, s csatázni akartak.

A negyvennapos gyászidő letelt, s Budát eltemették fejedelmi pompával, ahol ma Buda városa áll. Összegyűltek a nemzetségek fejei, hogy új vezért válasszanak a nemzet élire. Szokás szerint, ha senkinek nem volt kifogása ellene, Atillán volt az uralkodás sora. De ha valakinek is aggályai voltak, a többség szava döntött.

A nemzetségfők még mindig a tanácsstűz körül ültek széles körben és vitatkoztak, amikor egyszerre csak habzó lovon egy pásztorgyerek nyargalt be közéjük.

– Ostort a tiszteletlen fickónak! – mordultak föl a tanácskozók, de a pásztorfiú izgatott hangja túlkiabálta a szavukat.

– Urak! Hunok vezérei! Égő kard! Égő kard hullott alá az égből! Attila fölkel helyéről, kezének egyetlen mozdulatával lecsöndesítette a tömeget, majd odalépett a reszkető inú, izzadt lóhoz, s leemelte róla a fiút.

– Beszélj, fiam – mondta –, s hangosan, hogy mindenki megértsen.

– Új legelőhelyre tereltem a jószágot tegnap – mondta izgatottan a gyerek –, s az éjszaka folyamán tüzet láttunk aláhullani az égből, nem csupán én, de a többiek is mind. Azt gondoltuk, istennyila volt. De ma reggel látom ám, hogy sánta az egyik üsző, s ahogy megnézem jobban, bizony mély vágásból csorog a vére. Nézek körül a legelőn, hogy mibe is vághatta meg magát, s hát a felkelő nap fényében csak látom, hogy valami lángol a fű között. Odamegyek, s hát Uram bocsá', egy kard vagyon ott, félig a földbe fúródva, ahogy egyenest aláesett az égből, s csak úgy szórja a lángot!

– Nyergeljétek a lovat – szólott Attila a kísérete felé –, s te, gyerek, mutasd meg a helyet, ahol a kardot láttad!

Lóra ültek a nemzetségfők is mind, s élükön Atillával, Attila nyergében a pásztorgyerekkel kinyargaltak a nyugati legelőre. Hamarosán láthatták is már a keskeny, kék füstoszlopot fölfelé emelkedni a mező közepéből. Mikor odaértek, utolsót lobbant szikrázva a láng, s íme, ott a szemük előtt egy kard izzó, csillogó hegye meredt ki a legelő földjéből.

Attila leszállt a lováról, s fővegét levéve, mintha csak szent földre lépett volna, közelebb ment a különös kardhoz. Majd föléje hajolva, óvatosan megérintette a kezével. S abban a szent pillantásban a kard kiugrott a földből, saját magától s egyenesen Attila markába szökött.

Olyan csodálatosan szép kard volt, amelyet emberi kéz nem is készíthetett volna. Szikrázva csillogott a pengéje, s markolatán ott ragyogott Nimród király ősi szent jelvénye, a nap.

Döbbenet moraja ment végig a nemzetségfők sokaságán. S míg valamennyien rendre levették a fővegüket, a táltos ég felé emelte karjait, s a hangja remegett, amikor mondta:

– Jelet küldött az Úr! Kardot adott Attila kezébe! Dicsőség és tisztelet adassék Atillának, az Úr választottjának, a világ urának! Az Úr áldása Atillán legyen!

– Éljen Attila, minden hunok uralkodója, Isten ostora! – kiáltotta a tömeg.

– Világhódító Isten kardjának birtokosa, Attila, vezess!

– Világhódító Attila, vezess! – harsogta a visszhang, amerre csak hun sátrak álltak, hun tüzek égtek. – Attila, vezess!

ISTEN OSTORA

Isten kardja nyugat felé mutatott Attila kezében.

Hun lovak patáinak dübörgésétől megremegtek az Alpok. Mint az árvíz zúdultak alá a hun hadak Thüringiára s mire elérték a Rajnát meg a Szajnát, legyőzték a barbárokat, a gótokat és tizenhét nemzet vált Attila birodalmának hőbéresévé.

Kőfal mögött reszketett Bizánc, és Róma harcra készülődött. A hunok lerohanták Galliát. Ahol a dombok lankái alásimultak a nagy gall síkságba, Attila megállt. Szekerekből, nyergekből vezéri dombot építtetett magának, ahonnan messzire beláthatta a catalaunumi síkot.

Az éjszaka leple alatt megérkeztek a római légiók is, és felsorakoztak a hunokkal szemben, ember ember mellett, pajzs pajzs mellett, várva a támadást. De a hunok táborában síri csend volt. Csupán a szél suhogását lehetett hallani a catalaunumi mező felett.

Sűrű köddel érkezett a hajnal. Mikor a nap vörös korongja megjelent a keleti ég alján, egyszerre csak kürtző harsant valahonnan. Egy pillanatra kettévált a köd, s az elmeredt szemű római légiókkal szemben ott állt Attila sötét alakja; megszámlálhatatlan lovas sereg fölött magosan kirajzolódva az ég peremére, háta megett a felkelő nappal. A következő pillanatban lehullottak a köd függönyei megint, s a félelmetes jelenség eltűnt a szemek elől.

– Isten ostora és halál-lovasai... – járta be a suttogás a megrendült római veteránok sorait. Remegve meredtek a ködbe, várva a támadást. De semmi se mozdult. Süket csöndesség nehezedett a ködlepte mezőre.

Aztán lassanként, ahogy feljebb emelkedett a nap aranykorongja, oszlani kezdett a köd is, teljes pompájában feltárva a két szembenéző sereget. Amíg a rómaiak hunyorogva pislogtak bele a vakító napba, a hunok támadtak.

– Huj-huj! Huj-huj! Huj-huj!

Százezer ló dübörgő patája alatt megremegett a föld. Süvítő nyílvesszők tömege elsötétítette az égboltot.

Ember ember ellen, ló ló ellen: folyt a csata egész napon át. Borzadva tért nyugodni a nap. A haldoklók halálhörgése elveszett a kardok csattogásában.

Az elesett harcosok lelke harcolt tovább. Azon az éjszakán sok-sokezer hun harcos lelte meg az utat HADÚR hetedik mennyországába, mely azok számára van, kik harcban estek el. Hunok hite szerint minden elesett hős magával vitte szolgának a másvilágra azoknak lelkét, akiket a csatában megölt.

Mire megérkezett a reggel, mindössze Atillát és hunjait találta a felkelő nap a véres catalaunumi csatamezőn. A római légiók roncsai visszavonultak az éjszaka védelme alatt.

A hunok eltemették halottaikat és összeszedték a zsákmányt, s visszatértek a Kárpátok-övezte hazájukba. A telet fegyvergyártással, új lovak betörésével, előkészületekkel töltötték, s tavasz jöttével indultak újra Atillával az élükön, dél felé.

Concordia és Pádua népe ész nélkül menekült előlük. Verona, Brescia és Cremona megnyitották kapuikat Attila előtt, és megadták magukat. Mikor elérte Róma kapuit, védtelenül hevert lábainál az egész Római Birodalom.

Százezer hun lovas vette körül az Örök Város kőfalait, Attila parancsára várva. De a parancs elmaradt. Magától megnyílt a főkapu, és fehér zászló alatt megjelent Isten szolgája, Leó Pápa maga, mezítláb és száz pap kíséretében jött a mezőn át, szoltárokat énekelve, szelíd menetben a hunok felé.

Attila, éjfekete harci paripáján, elébe ment. Félúton találkoztak, Leó pápa és Isten ostora. Egyik mezítláb, alázatosan, másik nyeregben ülve, büszkén, egyenesen.

Aztán Isten szolgája fölnézett, egyenesen a félelmetes Attila szemébe, és szelíden mondta:

– Fiam, eljön az idő, amikor egyik leszármazottad áll majd egyik utódom előtt, királyi koronát kérve magának, s áldást népe számára. Azt kívánod, hogy úgy nézzen majd reá ez a szent város, mint a rettenetes Attila leszármazottjára, aki elpusztította Rómát?

Néhány pillanatig Attila elgondolkozva nézett alá az öregember hófehér fejére, aztán bólintott és békésen mondta:

– Eredj vissza a városodba, szent ember, és adj hálát Istenednek, amért kegyelmet találtál Attila előtt.

Azzal egy rántással megfordította lovát, s felemelt kézzel jelt adott a hunoknak a visszavonulásra.

Útban hazafele még lerohanták a hunok híres Velence városát, lóháton úsztatva át a vízen, s roskadásig megrakták málhás szekereiket arannyal, ezüsttel és szép velencei asszonyokkal. De ez volt a hunok utolsó nagy vállalkozása. Ettől kezdve Isten kardja hüvelyében pihent.

Isten ostora betöltötte a próféták jóslatait, és az egész világ alázatosan hevert lábainál.

ATTILA HALÁLA

Fehérvárott a vezéri tábor ünnepre készülődött. A dízsátrak előtt hatalmas tábortüzek égtek. Az odavezető utakat sok nyelven beszélő rabszolgasereg takarította és öntözte. Legények lovat és szerszámot tisztítottak. Asszonyok elővették kincses ládáikból ünnepi díszruháikat. Attila Úr lakodalmára készülődött Fehérvár.

A tábor nyüzsgött a vidámságtól és izgalomtól. Még Atilla száz asszonya is kíváncsi várakozással tekintett az ünnepség elé. Az ő lakodalmuk annak idején sokkal egyszerűbben zajlott le, de hiszen Attila akkor még csak a hunok vezére volt, nem a világ ura. Réka, a főasszony, tréfálkozva említette meg, hogy a valóságban őket túszként adták annak idején Atillának, hogy általuk biztosítsák a békét saját kis törzseik és a félelmetes hunok között.

De az érkező új királyné, Mikolt távol-keleti hercegnő volt, akit kimondottan Atilla számára neveltek. Rangjához illő fogadtatás járt neki.

Már kora reggel megjelentek a kék égbolt alján a füstjelek, hírül adva Mikolt érkezését.

A palotás-sátrat fehér csipke borította. Fehér lenvásznat terítettek le az útra. Fehéren ragyogott az egész tábor. Díszbe öltözött mindenki. Asszonyok ékszerein csillogott a sok drágakő és gyöngy. Suhogott a selyem és a bársony. Cobolyprémes kucsmákon, párdúcőrös kacagányokon, kardok arany markolatán hanyatt esett a napfény.

Felsorakoztak a főpapok is a fogadtatásra. Táltosok, Bonák, sámánok talpig fehérben, kucsmáikon ezüstcsengőkkel, agancsokkal, összegyűltek a térség közepén. Magosan járt már a nap, amikor a fejedelmi sátorszekér feltűnt a Tisza hajlatánál. Hat hatalmas, hófehér ökor vont a szekeret, hosszú szarvaik vörösre festve, igáik teleaggatva arany sújtásokkal, bojtokkal.

A tábor felől száz fehérbe öltözött szűz ment ki Mikolt fogadtatására. Magosan a fejeik fölött vitték a hosszú, fehér fátyolt, mely lassan kigöngyölödve valóságos tetőt képezett a sátorszekér és Attila sátra között. A fátyol alatt, magosra tartott fejfel lépkedett Réka, Attila főasszonya az új menyasszony fogadására.

- Isten hozott a hunok táborában, Atilla úr sátrában, Mikolt hercegnő! - köszöntötte hangos szóval Réka az érkezőt, és felnyújtotta kezét a szekérsátor fehér bársonyajtajához, hogy lesegítse Mikoltot.

Gyönyörűszép, karcsú leány ugrott alá a hatökrös sátorszekérről. Aranyos-barnán tündökölt a bőre, barnán ragyogtak a szemei is.

- Nézzétek -futott körbe a suttogás a figyelő tömegben -, látni lehet rajta, hogy Magor leszármazottja!

Dobok pergése mellett kezénél fogva vezette Réka az új menyasszonyt a száz fehérruhás szűz által magosra emelt fehér fátyol alatt a szekértől Atilla sátráig.

Üdvívalgás szakadt föl a tömegeből, amikor Atilla, sátrából kilépve a magosra emelt fátyol túlsó végében átvette szép menyasszonyát Réka főasszony kezéből. Atilla fiai odavezették apjuk fekete harci ménjét, gyémántos nyereggel, aranyos takaróval. Atilla nyeregbe szökött, s nyergébe emelte Mikoltot is. Négy római rableány aranyasztalkát nyújtott fel hozzájuk, az aranyasztalkán aranykupában forrásvizet s aranytányéron sőt és kenyeret. Mindketten ittak a vízből, s ettek a sóból és kenyérből. Majd odalépett a legöregebb táltos és megáldotta őket.

- Egy tányérből ettetek, s egy kupából ittatok az Úr-Isten és a nemzet színe előtt. Atilla és Mikolt, csupán a halál választhat el benneteket egymástól!

A tágas, nagy palotás-sátorban hosszú, megrakott asztalok várták az ünneplő hun törzsek fejeit. Száz hűbéres-király szolgálta föl aranytálakon a lakomát, száz királylány töltötte aranykupákba a bort. Odakint ezer ökor sült nyárson a nép számára, és amikor lehullt az éjszaka, ezer máglya tüze világított föl a magos égig.

Éjfélkor száz válogatott hun legény sorfala között vezette át az új asszonyát Atilla a nász-sátorba, majd égő fáklyákkal valóságos tűzfalakat képeztek a sátor körül, hogy távol tartsák Ármányt.

Mégis hiába volt. Közel volt már a hajnal, amikor az éjszaka csöndjét hirtelen Mikolt kétségbeesett sikoltozása törte meg. Az örök berohantak a sátorba, és Atillát, a hunok királyát

és a világ urát halva találták. Ezer csata hőst, kin nem fogott sem kard, sem nyíl, orrvérzés ölte meg, álmában.

Napkeltekor megszólalt a RABONBÁN kürtje:

- Áldozatra hozzatok száz töretlen, fehér mént! Sírjatok véres könnyeket, szaggassátok meg orcátokat, hunok! Atila meghalt!

Nappal a füstjelek, éjszaka a dobok pergése adta tovább a rettenetes hírt a Tiszától a Volgáig, Budától a Kínai Falig: Atila meghalt!

Fehérbe öltözve gyászolt a nemzet. A sámánok bebalzsamozták a világ urának testét, míg a táltos az ég jeleit kutatta. Végül remegő hangon kiolvasta a csillagokból ISTEN-ÚR akaratát.

- Temessétek Atilát, ti hunok, napsugárba, holdsugárba és az éjszaka sötétjébe. Temessétek föld alá és víz alá. Temessétek el úgy, hogy soha emberfia meg ne lelje, s meg ne zavarja a világ urának álmát, míg világ a világ!

Így szólt a táltos és a gyászoló hun törzsek fejei negyven napig tanakodtak rajta, míg végül is megfejtették e rejtélyt.

Aranykoporsóba fektették Atilát. Az aranykoporsót ezüstkoporsóba tették, s az ezüstkoporsót fekete vaskoporsóba. Míg a táltos száz fehér mén vérével áldozatot mutatott be a Hadak Urának, addig valahol, titkos helyen, a rabszolgák ezrei hatalmas gátat emeltek, és eltérítették medréből a folyót. Az üres mederben hatalmas sírgödröt ástak, s kibélelték bársonnyal, selyemmel, drága prémekkel. Az éjszaka sötétjében Atila gyermekkori pajtásai elvitték uruk testét őrző hármaskoporsót a titkos temetőhelyre. Aláeresztették a selyemmel, bársonnyal s prémekkel kibélelt gödörbe, súlyos sziklát gördítettek föléje, behantolták, majd leromboltatták a gátat, és visszaengedték a folyót régi medrébe. Végül lenyilazták az összes rabszolgákat s valamennyi hun, aki részt vett a temetésben, kardjába dőlve, önkezével vetett véget életének, így követve urát a halálba.

Nem maradt élő ember, ki megmondhatta volna, hogy melyik folyó medrében, s hol alussza örök álmát a világ ura, hunok királya, Isten ostora, Atila. Hiába keresik azóta is.

HADAK ÚTJA

Alig tért vissza medrébe a folyó, hogy örökre eltakarja az emberi szem elöl Attila sírját, máris töredezni kezdett a hatalmas birodalom. Eloszor a hunok szakadtak két pártra. Megütközött a két hun sereg, hogy a csata mezején döntsék el, hogy Aladár, az idosebb fiú lesz-e Attila utódja, avagy Csaba, az ifjabbik fiú. Aladár elesett a csatában. Csaba egyesítette a maradék hunokat, szétverte az elpártolt gótok seregeit, majd az asszonyokat és a gyermekeket szekerekre rakva, az erdélyi hegyek felé irányította. Megmaradt harcosaival követte a szekértábort. Az Oltárko meredek sziklafalai alatt állította meg hunjait.

„Odafönt – mutatott fel a sziklacsúcsra – apám madara, a turul építi fészket és neveli fiait. Ezt az erdőkkel, hegyekkel körülvett országot számotokra teremtette az Úr. Hunok, Attila népe, a ti országotok ez. Máshol nincs számotokra hely a föld kerekén. Itt kell megmaradnotok. Én visszatérek a régi hazába, ahonnan oseink jöttek. Meg kell leljem a magyarokat és ide vezessem oket. Velük egyesülve visszavehetjük a rabló idegenektől Attila örökségét”.

Csaba kettéosztotta seregét. A családos embereket, gyermekeket és öregeket hátrahagyta. Mindössze a legényeket választotta maga mellé kíséretnek.

Az indulás előtti éjszakán gonosz álmodt a rabonbán. „Iszapos árvízről álmodtam, uram – mondta Csabának –, mely körülvett bennünket, hogy megfojtson.”

„Ha veszedelem törne rátok – felelte Csaba –, üzenj érettem tuznek lángjával és víznek zúgásával, üzenj érettem a széllal és a földdel, s bárhol lennék, megvédelmezlek, Isten engem úgy segítjen!”

Csaba és emberei hosszú vándorlás után visszataláltak a régi hazába, ahonnan nagyapja, Bendegúz kivezette volt a hunokat, s ráleltak a magyarokra is, akik nagy örömmel fogadták a hun testvéreket. Megesküdtek ott helyben, a tanácstuz mellett, a magyar nemzetségek fejei, hogy egy szép napon visszaserzik örökségüket, Attila országát, s hazájukká teszik.

A székelyek földjén ezalatt egy maroknyi nép konokul küzdött az életéért. Fegyverrel a kezükben kellett megvédjék jussukat a földhöz, amit rájuk bízott Csaba vezér. Egyszer ellenség nagy serege tört rájuk. „Hej, Csaba vezér, most kellene ám a segítség!” Morajlás támadt mélyen alant a földben, szaladt a morajlás gerincrol gerincre, völgyrol völgyre, síkságról síkságra, s vitte az üzenetet messzi keletre. Odafönt az égen csillagok ezrei láncba fonódtak, úttá tömöttödtak, s a csillagó fehér égi úton nyargalva jött serege élén Csaba vezér maga. Csillagot szikrázott hun lovak patája, s halálszagú szél süvítette a félelmetes intést: „Ne bánts a székelyt!” Az ellenség rémülten dobta el fegyverét. Magasan a székely hegyek fölött ott ível ma is minden éjszaka, ragyogva és szikrázva a fényes Hadak útja, erot és biztatást nyújtva a csüggedonek.

EMESE ÁLMA

Messze keleten, a végtelenbe vesző, füves síkságon, békés, szép életet éltek a magyarok. Lassan terelgették nyájaikat legelőről legelőre a fű növése szerint, s asszonyaik, gyermekeik nehéz, hatkerekű sátor szekereken követték a nyájak útjait. Hosszú szarvú, fehér ökrök vonták a szekereket, serdülő leányok nógatták az ökröket, s a sátrak likán kék füst szállt föl az ég felé, ahogy odabent asszonyok főzték az ételt.

Férfiak, legények, serdülő kamaszok a nyájakat ügyelték lóháton, mások vadásztak, halásztak. Ez a nyájait terelgető lovasnép a csillagoktól tanulta a bölcsességet, és a puszták végtelen síkjától a türelmet.

Nem építettek házakat maguknak. A szellős sátor tisztább volt és sokkal kényelmesebb, mint a megtelepedett népek alacsony földkunyhói, vagy sötét kőházai. Sátraikat színes szőnyegek díszítették, s öltözetük is jobb volt, mint a megtelepedett népeké. Szakértelemmel cserzett, puha bőrruhát viseltek a magyarok, s alatt a vászonból készült alsóruhát, amit abban az időben még sem a rómaiak, sem a görögök, sem a germán népek hírből sem ismertek.

Ősi szokás szerint a fiúgyermek hároméves koráig anyja sátor szekeren töltötte életét. Mikor betöltötte a három évet, kapott egy birkát, amin lovagolni tanulhatott, és egy gyermek-íjat, hogy hozzá szokjon a használatához. Birkáján ülve követte a nyájak mozgását, míg be nem töltötte a hatodik esztendő, és apja megajándékozta egy csikós-kancával. Megesett, hogy a csikóval együtt szopta a kancát a gyerek is.

Mire elérte a tizedik esztendő, ismernie kellett harminchárom ősének a nevét. Megtanult lovat pányvázni, vágató ló hátáról vadat nyilazni, értett a pásztorkodás minden csínjához, és futárszolgálatot végzett szükség esetén, vadászhatott egyedül, és a csatában apja fegyverét hordozta.

A csaták egyre gyakoribbak lettek a síkságon, míg végül is hozzá tartoztak az élethez. A régi jó idők elteltek már, amikor mindenki számára volt bőven hely a nagy síkságon, s csak kalandra vágyó legények portyáztak csatát keresve. Népek és nyájak megsokasodtak, s harc döntötte el, hogy ki él meg és ki nem. A gyöngébb törzseket észak felé szorították föl az erősebbek, ahol rövidebb volt a nyár és szigorúbb a tél s az élet nehezebb.

Pásztorkodó népek számára mindég a váratlan ráütés volt a legnagyobb veszedelem. A nyílt mezők nem nyújtottak menedékhelyet. Porfelhő jelent meg az ég alján valahol, s még a birkán lovagló kisgyermek is tudta, hogy csak veszedelmet jelenthetett.

Abban az időben a besenyők voltak a magyarok legádázabb ellenségei. Ez a harcias rokon-nép kelet felől nyomult nyugatnak a nagy síkságon, akárcsak századokkal azelőtt a hunok meg a magyarok tették. Támadásuk pusztulást jelentett mindenki számára. Besenyők nem kértek s nem adtak kegyelmet.

Egy szép meleg, nyári napon szokatlanul kis létszámú törzs vonult lassan a síkságon, keletről nyugatnak. Csaba vezér leszármazottjának, Ügyeknek a törzse volt a vándorló csoport. Elöl a fiatal törzsfő maga vezette a harcosok csapatát táncos, fekete ménjén. Mögöttük, az első sátor-szekéren, fiatal asszonya, Emese. A szekérsort nem követték nyájak, mint máskor. Ügyek és Emese útban voltak a táltos szállásához, hogy áldást kérjenek házasságukra.

Délről gyorsan közeledő porfelhő tűnt föl hirtelen. Jókora besenyő portya támadt rájuk.

Nem volt fejvesztett kapkodás. Erős karok emelték be a szekerekbe a kisgyermeket. A szekérszlop megállt. Asszonyok, gyermekek íjak után nyúltak. A lovasok félkörben helyezkedtek el a szekerek és a támadók között. Nyilaik leszedték a nyargaló lovak hátáról a támadók első sorát. Gondosan célzott nyilaik süvítettek elő a szekérponyvák alól is. De a támadás jött tovább.

Ügyek és emberei kardot vontak, csákányt markoltak. Tudták, hogy az ellenség túlerőben volt, és csupán a csoda menthette meg őket. De készek voltak meghalni, mindannyian.

Egyszerre csak új porfelhő támadt nyugaton. Szélesebb, nagyobb, mint amit a besenyő lovak vertek föl azelőtt. Gyorsabban is közeledett. Már hallani lehetett a paták dübörgését is. A besenyők megtorpantak, de már késő volt. Megnyílt a porfelhő és hosszú, gonosz szarvak hatalmas erdeje jelent meg, sok ezer nyargaló, megvadult fehér marha, s kikerülve az ismerős szekereket, rászakadt a megdöbben besenyőkre, porba taposva lovat és embert. A hatalmas

ökör csorda mögött magyar csordások nyargaltak habzó lovakon, pattogó karikásokkal, vezetőjük megállította ágaskodó lovát Ügyek előtt.

- Hála legyen Úrnak - lihegte az ember -, idejében jövénk!

- Ki küldött? - kérdezte Ügyek.

- A táltos parancsa, uram - felelte a főpásztor -, Atilla vérének nem szabad elvesznie!

Másnap Ügyek törzse, az utolsó hun törzs, megérkezett a táltos szállására. Hatalmas tömeg gyűlt egybe az oltárkő körül, és üdvözlőfogadta Ügyeket, amikor leemelte Emesét a sátorszekérről. Ősi szokás szerint a fiatal pár egy tányérból evett, egy kupából ivott, s utána a talpig fehérbe öltözött táltos rájok adta az áldást.

- Nemzetünk Istene, Úr, áldd meg ezt az embert és ezt az asszonyt, hogy sok gyermekük legyen, és Atilla vére ne pusztuljon ki soha!

Azon az éjszakán a nász-sátor körül égő fáklyákkal a kezükben fiatal harcosok örködtek, fáklyáikkal tűzfalat képezve a sátor körül, hogy Ármány, a gonosz, be ne osonhasson fiatal vezérükhöz és szép asszonyához.

Az éjszaka közepén Emese fölébredt. Szeme végigjárta a sátor félhomályát, melyet csak a kintről beszűrődő fáklyák fénye világított meg. Nézte a sátor-oszlopok cifra aranyozását, a padló gazdag, puha szőnyegeit, a falakat borító selymek és bársonyok pazar pompáját. Ahogy Emese szeme körüljárta a sátor gazdag kincseit, boldog büszkeség töltötte el szívét. Magyarok törvénye szerint egyetlen felesége Ügyeknek, Atilla leszármazottának.

Egyszerre csak úgy tetszett, mintha hatalmas szárnyak suhogását hallotta volna az éjszaka csöndjében. A sátor bejáratát fedő nehéz szőnyeg mögül mintha két tüzes szem, egy óriási madár szemei néztek volna reá. Sikoltani szeretett volna, de nem jött ki hang a torkán. Mozdulni akart, hogy fölébressze álmából urát, Ügyeket, de nem tudta mozdítani karjait.

Az óriási sas, a szent TURUL madár, reáereszkedett, és betakarta széles, fekete szárnyaival. A hatalmas szárnyak alatt Emese álmat látott.

Kristálytisza folyó indult el testéből, és folyani kezdett nyugat felé, egyre duzzadva, növekedve, míg valóságos áradattá válva áthullámozott hólepte hegyeken, és elöntötte a hegyeken túli gyönyörű rónaságot. Ott megállt a folyó s vizéből kinőtt egy csodálatos fa. Tiszta aranyból volt minden ága és minden levele annak a fának, és ágain aranygyümölcsök nőttek. Álmában Emese lefeküdt a csodálatos fa alá, a szépséges-szép ország kellős közepén, és álomba merült.

Amikor fölébredt, ura sátrában találta magát. Napsugaras, szép reggel volt, tudta, hogy csak álom volt az egész, de annak a különös álomnak az emléke vele maradt egy életen át.

Kilenc hónapra rá fia született Emesének. Az álomra való emlékezés miatt ÁLMOS-nak nevezték el a gyermeket, aki később ÁRPÁD apja lett, azé az Árpádé, aki valóra váltotta Emese álmát és elvitte a magyarokat, síkságokon és hólepte hegyeken át a hunok hajdani hazájába. Ahol még ma is élnek, több mint tizenkét évszázad után.

VÉRSZERZŐDÉS

Átkelvén az ATIL (Volga) folyón, néhány évig ATILKÖZBEN maradtak a magyarok, azonban nem telepedtek meg ezen a földön. Csupán nyájaikat legeltették, és sátorszekereiken tanyáztak.

Táboraik törzsek szerint oszlottak meg, a törzseken belül pedig nemzetségek szerint. Egy-egy nemzetség szekértábora kör alakban helyezkedett el, nehéz, vasalt rúdjaikkal kifele, mint a sündisznó tüskéi. Ez a módszer támadásokkal szemben hatásosnak bizonyult.

Egy szép napon görög követ érkezett a magyarok táborába, több szekérre való ajándékot hozva Bizáncból. Felvonultak ELŐD elé, aki a magyarok KENDÉJE volt és azt kérték tőle a császár nevében, hogy mint Bizánc szövetségese indítson hadat a szomszédos besenyők ellen. A KENDE válasza meglepte a görögöket.

- Nekem nincs hatalmam a hadsereg fölött - felelte Előd, magyarok kendéje -, én csak békeidőben uralkodom. Ha háborúra kerül a sor, a törzsek fejei Gyulát választanak maguk közül és ő a főparancsnok, akinek mindenki engedelmeskedik, még én is.

A görögök unszolására Előd tanácsba hívta a hét magyar törzs vezéreit. A hét vezér visszautasította a görögök ajánlatát. Nem kívántak háborút csupán a háború kedvéért, még gazdag ajándékért sem.

A csalódott görögök visszatértek császárukhoz, és jelentést tettek sikertelen útjokról. A császár krónikása pergamenre írta a nomád magyaroknál tett látogatás útján szerzett különös tapasztalatokat.

"Béke idején a KENDE uralkodik a magyarok felett" írta föl a krónikás, "míg háború idején a GYULA, akit a törzsek fejei választanak."

Atilközben állomásozva a magyarok előkészületeket tettek a nagy útra, Atilla örökségének visszafoglalására. Portyák kalandozták be nyugat felé a völgyeket hágót keresve a hegyeken át, melyen át lehessen vontatni a nehéz szekereket. Hogy biztosítsák a zavartalan átvonulást, szövetséget kötöttek a szászokkal is, Álmos fiának, Árpádnak leányát, a megkeresztelkedett Ágotát feleségül adván a szászok hercegéhez.

Leó, görög császár, többszöri felszólítása után LEVENTE, egy sereg fiatal harcos élén elindult a görögök megsegítésére a bolgárok ellen.

A magyarok ugyanakkor szerződést kötöttek Kijev hercegével, mely szerint a szlávok elvállalták, hogy jó előre kiirtják az erdőt a vonuló magyarok előtt, és a szekerek számára utat építenek a Vereckei-hágón át. A szlávok boldogok voltak, hogy ilyen könnyűszerrel megszabadulhattak veszedelmes új szomszédoktól, és vér helyett verejtékkel fizethettek a szabadulásért.

Végül is a magyarok készen voltak a nagy útra. Elérkezett az ideje, hogy vezért válasszanak maguknak, aki egyesíteni tudja a törzseket, és elvezeti őket Atilla földjére. ÁLMOS kürtje nagytanácsba hívta a törzsek vezéreit és a nemzetségek fejeit.

Díszpompába öltözve jelentek meg a vezérek és a nemzetségfők, köztük a három újonnan csatlakozott KABAR törzs vezérei is. Csillogott a napfény a kócsagtollas, ékszeres forgókon, kardmarkolatokon, menték, kacagányok gyöngyökkel díszített aranyláncain. Csupán öreg Álmos állt ott egyszerű öltözetben, Atilla puha, fekete bőr-öltözetében. Talpig fehérben állt mellette a táltos. Mégis mindannyian levették fővegüket, amikor Álmos és a táltos megjelentek a nagytanács előtt, mert ők hozták magukkal a nemzet két legféltettebb kincsét, az ÚR Kardját és egy egyszerű fából vágott kupát, melyből valamikor a nagy Atilla ivott.

A nagygyűlés sátrát négyzet alakban vette körül az egybegyűlt nép. Az egyik oldalon, rang szerint állva, a harcosok. A másik oldalon, színpompás viseletükben a nyájak gondozói. Elöl a csikósok, majd a gulyások, aztán a juhászok és végül a kanászok. A harmadik oldalt asszonyok és lányok töltötték meg, színpompás viseletben, a negyedik oldalon pedig néma türelemmel álltak az öregek.

Bent a nagy sátorban hosszúra nyúlt a tanácskozás, de odakint néma türelemmel várakozott a tömeg. Végül is félrelebbent a bejárat bőrfüggönye, és vén Álmos lépett ki rajta, s mögötte a törzsek vezérei. A tömeg felé fordulva beszélni kezdett Álmos.

- Eljött az ideje, hogy visszaszerezzük örökségünket, Atilla földjét. Úgy kívánja a törvény, hogy közös vezért válasszon magának a nemzet, aki úgy háborúban, mint békében összetartsa a törzseket, mert nem lesz könnyű ám visszafoglalni őseink földjét, és még nehezebb lesz megtartani azt. Nemzetté kell kovácsolódjanak a törzsek megint, egy vezér és egy akarat alatt, mint ahogy Atilla idejében volt.

- Hosszú éveken át én voltam egy vándorló törzs vándorló vezére. Az én időm eltelt már. Hajam fehér, és az égi mezők őrrei lassanként nyitják már számomra a kaput a Hadak útja felé. A törzsek vezérei idősebbik fiamat, Árpádot választották, hogy egy életre a nemzet legfőbb vezére legyen.

A hét vezér pajzsot tartott Álmosfia Árpád elé, és ahogy Árpád rálépett a pajzsra, a pajzsral együtt magosan a fejük fölé emelték. Egyenesen állt ott, a magosra emelt pajzson, barna haján megcsillogott a nap fénye, és bátor sas-szeme messzire elnézett a tömeg fölött. Kezében ott csillogott Isten kardja és egyenesen nyugat felé mutatott.

- Éljen Árpád, magyarok vezére! - szakadt fel a tömegből az ujjongás.
- Vezess, Árpád vezér!

Atilla fakupájával a kezében előre lépett a táltos.

- Lépjetek elém hét vezérek - mondta a táltos hangos szóval -, és ti, kabar vezérek, kik csatlakoztatok hozzánk, ti is lépjetek ide! Esküdjétek hűséget Árpádnak és örökös leszármazottainak!

Egyenként léptek a vezérek a táltos elé. Egyenként vágtak eret karjukon és csöppentették vérüket Atilla kupájába. Utolsónak maga Árpád. A táltos bort öntött a vérbe, loccsantott belőle a földre, majd néhány csöppet a szél minden irányába. Aztán a vezéreknek nyújtotta a kupát és sorra mindegyik ivott belőle.

- A mai naptól kezdve - mondta hangos szóval a táltos - minden magyar, minden hun és minden kabar egy nemzetté váljék, mint ahogy eggyé vált a vér ebben a kupában.

Utolsónak Árpád ivott.

- Én és minden leszármazottam - mondta ki a fogadalmat Árpád - tiszteletben kell tartsa a törzsek és nemzetségek rendjét. Hallgatnia kell tanácsukra, és nem emelhet fegyvert ellenök. Ha én, vagy bármely leszármazottam megszegné ezt az esküt, testét ne fogadja be a föld, lelkét tagadja meg az ég!

- Ég és föld hallotta esküdet, Álmosifa Árpád - mondta zengő, mély hangon a táltos -, ha megszeged azt, föld kidobja tested, s ég megtagadja lelked. Úgy legyen!

ÁLMOS HALÁLA

Árpád főhada lassan haladt fölfele a kanyargó csapáson a Vereckei-hágó felé. A lovassereget nyomon követte az egyesült magyar törzsek végtelenbe nyúló szekérsora. Nehezek voltak a szekerek, lassan mozogtak. Az út két oldalán sötét erdők borították a hegyoldalakat. Égbe nyúló fenyők s közöttük itt-ott a magyarok szent fája, a fehér törzsű nyír.

A szekerek mögött jöttek a nyájak és ménesek. Sok-sok ezer ló, szarvasmarha és birka. Az erdők között nem volt a jószág számára legelő, így sietniök kellett a tereléssel, amennyire csak lehetett. Emiatt az élcsapat meg sem állt a gerincen, csak haladt tovább, lefele a túlsó lejtőn, míg csak le nem értek a hegyeken túli füves dombvidékre. Az UNG folyó partján táborot ütöttek.

Másnap kora reggel vén Álmos áldozatot mutatott be Hadúrnak, magyarok Istenének. Háromszor körülvezetve a töretlen fehér mént az égő tűz körül, Álmos halkán beszélt a lóhoz.

- Röpülj, lovam, röpülj, az égi mezőkre, add hírül a magyarok megérkezését Atilla földjére és kérd népünkre az Úrnak áldását. Ahány csöpp véred erre a szent földre aláhull, annyi évszázadig éljenek békében a magyarok ebben az új hazában.

Áldozás után az ősz hajú vezér nem tért vissza a sátrába. Faekét hozatott elő, hat hófehér ökröt fogatott elébe, s fiának, Árpádnak odanyújtott egy tarisznyát tele tiszta búzamaggal. A népek csodálkoztak, a vezérek és főemberek fejüket csóválták.

- Minek akar az öreg vezér szolgálához való munkát végezni? - morogtak egymás közt.

De Álmos odaparancsolta a vezéreket, hogy vezessék az ökröket, ő maga pedig megmarkolta az eke szarvait. Barázdát barázda után szántottak föl így az új haza puha, fekete földjében, míg az öregember arcán izzadtságcsöppek gyöngyöztek alá. Árpád engedelmesen követte az ekét teljes uralkodói díszben, és szórta a magot a tarisznyából a felszántott földbe. Az utolsó barázda végén vén Álmos megállt.

- Örökre való kötést tettünk veled, magyarok földje - mondta lassú, mély, zengő hangon -, kötést tettünk és megpecsételtük azt vérrel és verejtékkel. Vérünkkel érdemeljük ki ezt a hazát, és verejtékünkkel tartjuk meg magyarnak. Bármennyi vért és verejtéket kívánjon tőlünk ez a föld, nem panaszkodunk miatta. Cserébe annyit kívánunk csupán, hogy asszonyaink termékenyek legyenek, gyermekeket szüljenek, akik továbbviszik ezt a kötést, és boldogan ontanak vért és verejtéket ezért a földért, amikor mi már nem leszünk.

Azon az éjszakán Turulfia Álmos, egy vándorló törzs vándorló vezére, átszenderedett békésen a másik világra, ahol fehér ménje várakozott már reá a csillagporos égi mezőkön.

EGYESÜLÉS A SZÉKELYEKKEL

Erdélyi hegygerincekről évszázadokon keresztül székely őrszemek vigyázták a kanyargós völgyek mentét, készen arra, hogy veszély jöttén megkongassák a lármafát, s arról álmodozva, hogy egy szép napon talán valóra válik a régi jóslat, és kelet felől hazatér Csaba vezér a megtalált testvérnemzettel. Fiak apjuktól örökölték a vigyázóhelyeket a reménységgel együtt, s mikor idejük betelt, továbbadták mindkettőt az ő fiaiknak nemzedékről nemzedékre.

Aztán egy ködös reggelen az Őrkő tetején vigyázkodó őrszem megpillantott hirtelen egy hosszúra elnyúló lovas sereget, ahogy kibukkantak odalent a völgy torkából, s lassan haladtak fölfelé a patak mentén. Hegyes kucsmát viseltek a lovasok, akárcsak maga az őrszem, ott fent a gerincen. Zászlójukon a turult hozták magukkal, a hunok ősi szent madarát...

– Kik vagytok? – kérdezték a lovasok tisztjei.

– Székely hunok vagyunk, Csaba vezér népe – felelték büszkén. – S kik vagytok ti?

– Magyarok vagyunk – felelték az érkezők –, Csaba vezér véréből való Álmosfia Árpád az urunk, s eljöttünk, hogy visszavegyük Attila örökségét!...

LEHEL KÜRTJE

Árpád felosztotta az országot a törzsek között, a törzsek vezérei pedig felosztották azt a nemzetségek között. Termékeny volt a föld, bőven ellátta a jószágot legelővel, télire való szénával. Tavak, patakok tele voltak hallal, erdők vaddal.

A magyarok azonban hozzászoktak a kalandozáshoz, és különösen a fiatalja hamarosan nyugtalanná vált a békés életmódban. Kalandra vágytak. Csatákra, ahol harci tudásukat gyakorolhatták. Hogy levezessék ezt a veszedelmes nyugtalanságot, mely könnyen belső villongásokat okozhatott volna, a törzsi vezérek olykor-olykor portyázásokra vezették fiatal harcosaikat a szomszédos országokba. Felkutatták gélt és nyugatot. Magyar lovasok hétszer átkeltek az Apokon, és elkalandoztak tova Németalföldre és spanyolok földjéig. Váratot égettek, városokat fosztogattak ki, asszonyokat raboltak. Gyors, váratlan támadásaikkal megverték a német-római császár hadait, megsemmisítették az itáliai seregeket, és menekülésre kényszerítették a porosz lovagokat.

Ezek a portyázások rendre elviselhetetlenné váltak a szomszédok számára, különösen pedig a császári birodalom szenvedett tőlük sokat. Ottó német-római császár, ravasz cselszövésessel, követül küldte egyik hűbéresét, Konrád herceget a magyarokhoz, segítséget kérve tőlük egy nem létező támadás leverésére. Árpád unokája, Géza elhatározta, hogy jószomszédi viszonyt teremt Magyarország és a német-római császárság között, és ebből a célból megígérte a fegyveres segítséget. Bulcsú és Lehel vezérlete alatt kisebb lovas sereget küldött a császár megsegítésére.

Mélyen bent német földön, Lechfeld alatt a gyanútlan magyarokat váratlanul körülkerítette egyik oldalról Konrád herceg gyalogos-hada, másik oldalról pedig Ottó császár nehéz, páncélos lovassága, és könyörtelenül lemészárolták a kis létszámú magyar sereget.

Mint az oroszlánok, úgy harcoltak a magyarok a túlerővel szemben, s ahogy egyenként estek el a csatamezőn, magukkal vitték a császár híres hadának több, mint felét. Végül már csak a két vezér maradt, Bulcsú és Lehel. Körülöttük a páncélos németek holtteste dombbá emelkedett.

Ezer sebből vérezve, egyik kezükben kard, másikban csákány, küzdöttek tovább, amíg az áruló Konrád herceg hálókat nem dobott rájuk katonáival. Elevenen fogták el a két magyar vezért, nehéz kötelekkel megkötözték őket, s úgy vonszolták föl az augsburgi palotába.

A palota nagytermében Ottó császár a maga hercegeivel és grófjaival törvényt ült a két vezér s hét sebesülten foglyul ejtett magyar harcos fölött. A vezéreket halálra ítélték, a hét foglyul ejtett harcosnak pedig orrát, fülét levágták, s úgy küldték haza őket a császár üzenetével: ez lesz a sorsa minden magyarnak, aki német földre meri tenni lábát.

- Mi az utolsó kívánságtok? - kérdezte Ottó császár a halálra ítélt magyar vezéreket.

Bulcsú átokkal válaszolt, de Lehel szemében megcsillant egy szikre.

- Adjátok kezembe kürtömet, hogy még egyszer belefújhassak!

A császár bólintott. Intésére az örök megoldozták Lehel kötelékeit, és kezébe adták a gyönyörű, ökörszarvból faragott, ezüsttel díszített csatakürtöt.

Lehel szájához emelte kürtjét. A nagy asztal körül ülő német urak még nem hallottak soha olyan gyönyörű hangokat. A halotti búcsúztató szomorú hangjai után felharsant a kürtből a harci riadó, és megremegtette Augsburg városát. Lent a völgyben, a véres csatamezőn félhalott magyar harcosok megmozdultak tőle, és tapogatózó kezük kardot kerestek.

Mikor az utolsó hangok is elhagyták a kürtöt, mély csönd hullott alá a palotára. A császár, a hercegek, grófok, őrkatonák még a hangok varázsának hatása alatt voltak, amikor Lehel hirtelen az asztalhoz ugrott, mely körül bírái ültek, egyenesen Konrád herceg elé, s két kézre fogva magosra emelte a kürtöt.

- Előttem mégy a másvilágra, áruló, s szolgám leszel az idők végeztéig! - csattant föl a hangja, azzal lecsapott kürtjével Konrád herceg fejére.

Az áruló azonnal meghalt, kettéhasadt fejjel. Bulcsút és Lehelt kivégezték, a hét megcsónkított sebesültet pedig hazaküldte a császár Lehel kürtjével, hadd vigyék hírét a vereségnek.

Otthon gyászmagyaroknak nevezték el a szerencsétleneket. Törzseik kiközösítették, saját családjaik is megtagadták őket, amiért nem haltak meg hősközhöz méltóan a többiekkel együtt.

Heten együtt maradva, vándorló igricek módjára járták az országot életük végéig, s gyászos dalaikat borzadva hallgatta mindenütt a nép. Rendre megértették a nyugtalankodók is, hogy a kalandozások ideje letelt, s eljött az idő a letelepedésre és országépítésre.

Lehel kürtjét látni lehet ma is a Jászberényi Múzeumban. Látni lehet a repedést is rajta, amit az áruló Konrád kemény koponyája okozott. Hangját azonban nem lehet hallani, mert nincs ember a földön, aki meg tudná szólaltatni. A monda szerint azonban eljön az idő, amikor magától megszólal újra, s hangjától még a halott is feltámad, s kardja után nyúl.

BOTOND

Görögök fallal körülvett, gazdag városát, kényes Bizáncot magyar lovasok vették körül. Az adóért jöttek, amit megküldeni elmulasztott a császár. Szót üzentek a kapuorséggel: vagy kiküldi jószántából aranyát a császár, s megtetézi a fáradság miatt, vagy bemennek érte, s tüzet vetnek a városra ráadásul. Válasszon hát, kedve szerint.

A bizánci császár ravasz ember volt, s választás helyett egy harmadik megoldást javasolt. Válasszanak ki maguk közül a magyarok egy embert, aki összemérje erejét a császár bajnokával. Ha a magyar lesz a győztes, megkapják az adót, tetézve. De ha a görög veri meg a magyart, hazavonul a sereg békében, s nem okoz több bajt görögök földjén.

Különös javaslat volt, de tetszett a magyaroknak. El is fogadták azon nyomban.

Másnap reggel aztán megteltek zsúfolásig a falak, bástyák cifra városi néppel. A császár és kísérete számára külön bíborral bevont emelvényt építettek a kapu feletti bástyafokon. Vidámak voltak a görögök, kacagtak, tréfálkoztak. Hamarosan kiderült a jókedv oka. Trombitaharsogás és dobpergés közepette megnyílt a hatalmas, vaspántos kapu és kilépett rajta egy valóságos óriás.

– Hol van az a magyar egér? – kérdezte orcátlan goggel, a falakat megtöltő tömeg hangos hahotája mellett. – Hé, magyar egerek, legalább tízen jöjjetek egyszerre, hadd legyen egy kis mulatságom!

A széles mezo túlsó szélén némán állt a magyarok sorfala. Egy alacsony, zömök kis magyar leszállt a lováról, és szó nélkül megindult az óriás felé, kezében csatabárddal. Olyan aprónak tunt fel a görög óriás mellett, hogy a falon lévő újra nevetni kezdtek.

– Nem azért vagyok itt, hogy gyermeket paskoljak – csúfolódott a görög a falon lévő mulatságára. – Nincs felnőtt férfiember a magyarok között?

A kis magyar szó nélkül közeledett az óriáshoz, csatabárdját lóbálva, de arca egyre sötétebb lett a haragtól.

Mikor a a kapu elé ért, ahol az óriás várt reá, megállt.

– Ide figyelj, nagyszájú görög ökör – mondta fojtottan –, az én nevem Botond. A magyarok közt én vagyok a legkisebb, de elegendo vagyok arra, hogy kiverjem a lelket bármiféle fuszulykakaró görögbol. Még fegyverre sincs szükségem ahhoz.

Azzal meglendítette kezében a nehéz csákányt, s úgy odavágta Bizánc kapujához, hogy a vaspántos, súlyos tölgyfakapu kettéhasadt nyomban, s úgy csüngött alá, mint a döglött madár szárnya.

A falakon lévő arcára ráfagyott a nevetés. A császár elsápadt. Bedolt kapujával szabad préda volt a város.

Még fel sem ocsúdhattak ijedelmükből a görögök, amikor a tömzsi kis Botond megszegett fejjel, mint egy faltörő kos, nekirohant a behemót óriásnak, s a kemény magyar koponya úgy vágta hasba a görögöt, hogy meggörbedt a fájdalomtól. A következő pillanatban elkapta Botond a tehetetlen óriást derekánál fogva, feje fölé emelte, megforgatta néhányszor a levegőben, s úgy odavágta a sziklás bizánci földhöz, hogy nyakát szegte nyomban, s elterült, mint egy nagy eltaposott béka.

A bíborral borított császári emelvény szempillantás alatt kiürült, s üresek lettek a falak is, mintha vihar söpörte volna el onnan a sok díszes népet. Alig ért vissza Botond az ujjongó magyarokhoz, s alig pattant lovára, máris sirültek kifelé a bedolt kapun a császár megrémült szolgálói, s hozták ki nagy igyekezettel az aranyat, ezüstöt, drágakövet, nehogy a magyarok maguk menjenek be érte.

Attól a naptól kezdve Bizánc minden évben pontosan megküldte a kívánt adót, hogy békességet vásároljon rajta a rettenetes magyaroktól, akik között még a törpében is több eró lakozik, mint a legerősebb görög óriásban.

A MAGYAR SZENT KORONA

Második Szilveszter pápának különös álma volt egy éjszaka. Egy angyal jelent meg előtte és ezeket mondta:

– Sok évszázaddal ezelőtt egyik elődöd mezítláb lépett ki Róma kapuján, hogy kegyelmet kérjen Attilától, a hunok királyától a város számára. A hatalmas Attila meghallgatta elődöd kérését, és békésen vonult el Róma falai alól. Most ennek az Attilának egyik utóda, magyarok uralkodója, Gézafia István fordul kéréssel hozzád. Királyi koronát kíván magának, és népe számára apostoli áldást. Teljesítsd kívánságát, Szilveszter, mert ha teljesíted, a kereszténység pajzsává válnak a magyarok, s kardjuk az egyház kardja lesz. Több áldozatot hoznak és ezerszer többet szenvednek majd a keresztény hitért ezek a magyarok, mint a világ összes népei együttvéve.

S lám, alig telt el néhány hét a különös álmom után, amikor a magyarok földjéről megérkezett Rómába Asztrik érsek, királyhoz illő kísérettel és gazdag ajándékokkal, és királyi koronát kért István névre keresztelt Gézafia Vajk magyar fejedelem számára.

Szilveszter pápa nagy örömmel fogadta a magyarok küldöttjét, és levél kíséretében küldte meg apostoli áldását és a királyi koronát. Így szólt a levél:

„Szilveszter pápa, Isten szolgája áldását küldi magyarok uralkodójának! A Felséges Isten és a szent apostolok által ránk ruházott hatalmunknál fogva engedélyezzük, küldjük és adományozzuk áldásunkkal együtt mindazt, amit tőlünk kértél. A királyi koronát az apostoli királyi címmel együtt, érsekséget Esztergom székhellyel és a többi püspökségeket. Mindezeket felül apostoli hatalmunknál fogva engedélyezzük és kívánjuk, hogy úgy te magad, mint minden jogos utódod, bárki legyen is az, maga előtt hordassa a keresztet mint apostoli jelvényt. Te és utódaid, ahogy apostoli királyokhoz illik, magatok döntsetek, ítéletek és rendelkezetek mihelyettünk minden egyházi dologban, úgy a jelenben, mint a jövőben, országotok földjén. Róma, az Úrnak ezredik esztendejében, március hónapjának huszonhetedik napján.”

Ahogy a szent korona megkezdte útját Rómából a magyarok földjére, mennybéli angyalok serege kísérte magosan az égen, elterelve útjából a fellegetet, szeleket, viharokat és árvizeket. Ahol a koronát vivő kis csoport elhaladt, virágok nyíltak ki hirtelen az út mindkét szélén, még a magas hegyi hágókon is, ahol hó lepte a földet.

Sok egyéb csoda is kísérte útját. Az út mentén lakozó népek tehenei kétszer annyi tejet adtak, mint azelőtt. A juhok három bárányt hoztak a világra, és legelők, kaszálók, szántóföldek, gyümölcsösök termése megtízszereződött. A csodák láttán letérdelt a nép mindenütt az út mentén, amerre csak a szent korona elhaladt, és minden nép a maga nyelvén áldotta az Urat Róma városától a magyarok földjéig.

TONUZOBA

Magyarhon keleti gyepűire rátörő besenyőket szétverte a királyi sereg, s aki közülük életben maradt, az fogságba került.

István király tábori sátrában szemtől szembe álltak egymással, az őszülő uralkodó és a fiatal besenyő vezére. István király örömmel legettette szemét Tonuzoba büszke tartású alakján, nemes fiatal arcán. Szomorúság töltötte el, hogy az ő tulajdon egyetlen fia nem hasonlított ehhez az előtte álló, bátor, fiatal hőshöz. De ezen már nem tudott segíteni. Az idegen papok bűne volt, akik sápadt szerzetest neveltek, s nem vezért a trónörökösből.

– Keresztelkedjete meg, te és a néped – mondta Tonuzobának István király –, és nem lesz bántódástok. Akkora földet szakítunk nektek, amennyire szükségtek van. Szabadon élhettek, uralkodhatsz törzsed fölött, mindössze esküdj hűséget nekem, a királynak.

– Eskümet és hűségemet örömmel adom – felelte Tonuzoba –, és a föld ne fogadja be testem, és megtagadja lelkem, ha valaha is megszegem eskümet. A besenyők örömmel csatlakoznak vérszövetségbe magyar testvéreikkel. De vallást nem cserélünk, mint ahogy alsóruhát cserélget az ember. Idegenek hitére nem térünk soha.

– Bolondot beszélsz, fiam – felelte az öreg király –, csak egy Isten van.

– Ez igaz – bólintott a besenyő vezér.

– Mi megőriztük régi nevét – folytatta István király –, minden keresztény magyar Istenhez imádkozik ma is és az egek királynőjét Boldogasszonynak nevezzük, mint őseink tették.

Gúnyos mosoly jelent meg a fiatal vezér napbarnította arcán.

– Azért tettétek ezt – mondta –, hogy a nép ne vegye annyira észre a cserét, és engedelmesen dugja járomba a nyakát. Az új Isten nevében szolgaságba kényszerítik idegenből jött papok és német lovagok a magyarok büszke nemzetét, és aki szabadsága védelmére fegyverhez nyúl, azt könyörtelenül lemészárolják az új vallás dicsőségére...

A vénülő király arca haragosra gyúlt.

– Nem érted, bolond! – kiáltott a fiatal vezérre. – Keresztény népek sokasága vesz itt körül, s kiirtának utolsó emberig, ha makacsul ragaszkodnánk régi pogányszokásainkhoz! Térj kereszténnyé, Tonuzoba, és élj!

De a besenyő megrázta a fejét.

– Inkább a halál, semhogy megtagadjam atyáim Istenét!

Mélyen elszomorodva, István király megkérte idegen papjait, hogy kövessenek el minden lehető a fiatal besenyő vezér megtérítésére. A papok három álló napig beszéltek hozzá türelmesen. Kifejtették előtte az új vallás szépségeit, beszéltek az égi boldogságról és Jézus Krisztusról, aki kereszten szenvedett, hogy megváltsa az emberi világot. De bármilyen szépen beszéltek, a fiatal vezér csak rázta makacsul a fejét.

– Soha – ismételte –, őseim hitét soha el nem hagyom!

Ezután az idegen papok újra csak három napon át beszéltek neki a pokol borzalmairól, ahol örök tűzön égetik az ördögök a hozzá hasonló pogányokat. De Tonuzoba csak nevezett, s azt mondta, hogy nem bánja, ha oda jut, mert jó társaságban lesz ott ősei között.

Makacsságán felbőszültek a papok.

– Ha nem veszed föl az igaz hitet, elevenen temetünk el! – fenyegették meg.

Kirendelték a rab besenyőket, hogy ássák meg a sírt fiatal vezérüknek. Széles, mély sírt ástak azok, és mikor elkészültek vele, négy nehéz cölöpöt vertek be az aljába.

– Minek azok a cölöpök? – kérdezték meg tolmácsuk útján a papok.

– Tán nem gondoljátok, hogy egy besenyő vezér sírba száll kedvenc lova nélkül? – felelték a besenyő foglyok. – Hogyan vadásznak az égi mezőkön ló nélkül?

– Majd vadászik a pokol mélységes fenekén! – mordultak fel a papok a pogány beszéd hallatára.

A besenyők levezették fiatal vezérük fekete harci ménjét a sírba kantárral, díszes nyereggel és hozzákötötték négy lábát a négy cölöphöz. Tonuzoba, teljes fegyverzetben, nyeregbe ült. Leadták melléje kedvenc vadászebét, holtan. Aztán nem is várva a papok parancsára, a

besenyő rabok hozzáfogtak uruk beföldeléséhez, ősi halotti dalokat énekelve. Tonuzoba szálfegyenesen ült lován.

– Tonuzoba, áttérsz-e az igaz hitre? – kérdezték a sír széléről a papok.

A fiatal vezér nem is válaszolt, csak ült egyenesen, keményen a lovon. A laza föld már a térdéig ért, és eltakarta egészen a ló lábait és szügyét. A gyönyörű állat nyugtalankodni kezdett.

– Nyilazzátok le, de jól célozzatok! – parancsolt embereire Tonuzoba. – Senkinek sincs joga ahhoz, hogy állatot kínozzon.

– Sajnálkozz önmagadon, te pokolba menő – kiáltottak reá a papok –, ne egy lelketlen állat miatt bánkódj!

Besenyő nyilak pillanatok alatt kioltották a nemes paripa életét. A föld nyakáig ért már akkor, nem dőlhetett el, csak állt holtan is, gazdájával a hátán. Lapátolták a besenyők vezérükre a földet tovább. Tonuzoba torkából feltört az ősi besenyő csatadal. Hangja végigzendült mocsarak, erdők felett, és mintha az erdők minden fája és a mocsarak minden nádszála vele énekelt volna.

A papok is belekezdtek egy keresztény zsoltárba.

Egyszerre csak tutaj tűnt föl a Duna kanyarulatánál, és lassan jött lefele a vízzel. A tutaj közepén sátor volt, s a sátor előtt ott állt Tonuzoba asszonya, két kis fiával. Erős kezek partra húzták a tutajt és a büszke tartású, szép fiatalasszony partra lépett, kézen vezetve két kicsi fiát. Magosra emelt fejjel ment egyenesen a sírhoz.

– Mit akarsz itt? – kiáltottak reá a papok.

– Megesküdtem Isten előtt, hogy sírig hűséges leszek ehhez az emberhez – felelte büszkén a besenyő asszony –, és egy besenyő soha nem szegi meg esküjét.

A papok körébe lépve egy pillanatra megállt és körülnézett. Kutató szemei megakadtak egy fiatal szerzetesen. A durva csuha nem tudta elrejtetni délceg termetét, és a rövidre nyírt hajzat sem változtathatta el nemes magyar arcvonásait.

A besenyő asszony odavezette két kicsi fiát a fiatal szerzeteshez.

– Megesküdsz-e a te Istenedre és az enyimre, az egyetlen élő Istenre, hogy tisztességes, becsületes módon fölneveled ezeket a gyermekeket – kérdezte az asszony tiszta, messze csengő hangon. – Megesküdsz-e, új Isten papja?

A fiatal szerzetes szemei megteltek könnyel.

– Megesküszöm az egy igaz Istenre, az összes szentekre, lelkem üdvösségére, besenyők nagyaszszonya – felelte remegő hangon –, esküszöm a magyarok élő Istenére, a napra, a holdra, a földre és a vizekre, hogy gyermekeidet becsületben és tisztességben nevelem föl, méltó módon arra, hogy vezérek lehessenek ember és nemzet előtt!

Megcsókolva fiacskáit utoljára, a besenyő asszony beette kis kezeiket a szerzetes nagy, csontos markába, azzal megfordult, hosszú bársonyszoknyáját fölemelve bokáig, mintha attól félt volna, hogy beszennyezi, és kis piros csizmáiban leszállt ura mellé, a sírba. Tonuzoba lenyúlt érte, maga mellé emelte a nyeregbe és megcsókolta. Mosolyogva simult karjába az asszony, akár a kismadár, aki fészkére lelt.

– Végezzétek a dolgotokat, ti besenyők – parancsolt embereire a fiatal vezér –, teljesítsétek a rabtartók parancsát!

A besenyők szó nélkül lapátolták tovább a földet. Mikor az már kettejük melléig ért, odafönt megszólalt a püspök.

– Utoljára kérdezlek, Tonuzoba. Áttérsz-e az igaz hitre?

Válasz helyett Tonuzoba belekezdett a besenyők halotti dalába, és embereivel énekeltek, egyre magasabbra lapátolva vezérükre és asszonyára a földet. Mikor már csak a fejük látszott ki a sírból, szinte könyörögve szólt le Tonuzobához még egyszer a püspök.

– Az Isten nevére kérlek, Tonuzoba! Enged, hogy megérintse fejedet a kerestség vize, és se neked, se népednek nem lesz bántódástok!

De kiáltására nem jött válasz, csupán a halotti dal hangjai hullámoztak tova rónák, mocsarak és erdők felett, fel valahova a végtelen kék égbe, Öregistenhez.

Ma már csak néhány vén, mocsári halászsember s néhány vén pusztabeli pásztor emlékszik Tonuzobára és szép feleségére. Holdatlan, sötét éjszakákon úgy tetszik néha, mintha hallanák

még valahonnan a távolból a besenyők gyászos halotti dalának elvesző foszlányait. Ezt is talán csak azért, mert besenyő vér folyik ereikben. A fogságba esett harcosok távoli ivadékaik ők. Rájuk lehet ismerni a gyász ősi jeleiről, ami századok folyamán népviseletükké vált: a megszaggatott nadrágszárról és az asszonyok térdig felhajtott szoknyájáról.

Valahol a róna sok ezer hullámozó dombocskája közül az egyik még ma is Tonuzobának és asszonyának élve eltemetett testét őrzi. A velük együtt eltemetett arany- és ezüsthalmik és lószerszámok miatt sokan próbálták már meglelni, de eddig még senkinek sem sikerült.

Pedig a régi monda szerint, azon a titkos sírhanton mindig hullámozik a fű, még szélcsendes időben is. Az élve eltemetettek szívverése hullámoztatja ott ma is a fűvet. De rá lehetne ismerni a helyre arról is, hogy legelő állat nem mer a domb közelébe menni.

De amikor elérkezik az idő és a felhalmozott földet rendre lemossa az eső annyira, hogy a besenyők lófarkas zászlója átfúrja a sírdomb tetejét: azok, akiket ott élve eltemettek, kiszállnak majd a sírból, és Tonuzoba kürtjén felharsan újra az ősi csatadal.

AZ UTOLSÓ TÁLTOS

Magosan a Balaton kék vize fölött a Badacsonyi sziklái még ma is tele vannak titokzatos, sötét barlang üregekkel. Ide menekült üldözői elöl az utolsó magyar táltos is. Mikor aztán már nagyon öreg lett, egy szép napon elhatározta, hogy elbujdosik örökre az idegenek által megszállt nyugati gyepűről.

A magos, szikár vénember, a táltosok hosszú, fehér talárjába burkolózva, lassan aláereszkedett a sziklás hegyoldalon. Tarisznya volt a vállán, abban szárított hús, tuzgyújtó szerszám és néhány pogácsa. Hóna alatt pedig egy cserzett borbe göngyölt kard.

Bár hosszú fehér talárja szinte beleolvadt a hólepte tájba, szálas alakját mégis felismerte a tihanyi orszem, amint lassú, méltóságteljes léptekkel haladt át a befagyott tavon.

– Ott megy a táltos – rikkantotta el magát a torony ore. – Fogjuk el élve!

Csörömpölt a tihanyi zsoldosok fegyverzete a Balaton jegén, de a vén táltos nem eredt futásnak. Még csak a fejét sem fordította hátra. Lassú, nyugodt léptekkel haladt a maga útján, keresztül a befagyott tavon, a szemközti part biztonságot ígéro suru erdoségei felé. Tudta, hogy sorsa Isten kezében van, s nem ember szándékában.

A távolság egyre fogyott. Már kohajításnyira sem voltak, s úgy látszott, hogy hamarosan beérik üldözői, amikor egyszerre csak retteneteset dördült lábuk alatt a Balaton, s a tó teljes hosszában, parttól partig meghasadt a jég. A repedés széles árkában meghullámozott a magyar tenger haragos vize, és megállásra kényszerítette az üldözőket.

– Hála néked és áldás, vizeknek Ura! – morogta halkán az öreg táltos, és lassú, nyugodt léptekkel folytatta útját a tavon át az erdők felé.

Attól a naptól kezdve minden télen hasonló módon meghasad a Balaton jege. A nép rianásnak nevezi ezt a félelmetes tünetet.

Mire elérte a rónaság végét, az erdélyi hegyek lábainál kifogyott minden ereje. Az első tölgyfa alatt összeesett. Mikor újra magához tért, kis fakunyhóban találta magát. A nyitott ajtón át kiláthatott az erdőre. A fák lombja sárgult már. Osz volt. Egy asszony hajolt föléje. – Hol vagyok? – kérdezte az öreg táltos. – Ki vagy te, leányom? – Látóasszony vagyok – felelte az asszony –, gyógyítom a népeket, ahogy anyámtól tanultam volt. – Akkor mennem kell innen – sóhajtott fel a vén táltos és megpróbált felkönyökölni –, még bajt hozok reád és megégetnek mint boszorkányt.

Az asszony szelíden rámosolygott. – Már nem égetnek boszorkányt többé magyarok földjén. Kálmán király törvényben mondta, hogy nincsenek boszorkányok.

Az öreg táltos hosszasan, elgondolkozva nézett az asszonyra. Aztán csak annyit mondott: – Bölcs ember lehet ez a Kálmán. Áldja meg ot a magyarok Istene! – Úgy legyen! – tette hozzá halkán a látóasszony.

Az öreg táltos ott telelt át az erdei kunyhóban. Mikor a tavaszi csermelyek lehordták a hegyekből a havat, s járhatóvá váltak a gerincek, a látóasszony átvezette a hegyeken a Maros folyó völgyébe. Innen aztán továbbment Erdély gyönyörü, néma hegyei közé, székelyek völgyére. Ott, a székely hegyek szívében, az öreg táltos egyszerre csak megérezte, hogy útjának végére ért. Hazaérkezett.

A vén táltos kiválasztotta a székelyek legjobbját, egy bölcs és bátor erdolakót és megkérte, hogy vezesse ot fel a legmagasabb sziklacsúcsra. Mentek fölfele egy keskeny, meredek csapáson, fel a tetőre, ahol a gerincek mind egybefutottak az égbe. Amikor felértek végre a tetőre, csak magukban voltak. Fölöttük a végtelen kék égbolt, alattuk a végeláthatatlan erdők.

Az öreg táltos lassan elkezdte kigöngyölíteni a cserzett borbe csavart, annyi sok esztendon át féltve orzött kardot. Acélja csillogott a napfényben. Markolata tiszta aranyból volt, és a pengéjén az osi ékírás jelei.

A székely elolvasta a felírást és térdre roskadt. – Isten kardja...! – szakadt fel belöle a szó.

– Géza Úr ideje óta orizzük ezt a szent kardot. Elodeim közül többen életükkel fizettek, amiért nem árulták el rejtekének helyét, s én egy életen át bujdosom érette. Most el kell rejtsük itt fent, ahol biztos helyen lehet. Te fiam, tedd le a nagy esküt, osi szokás szerint, hogy nem árulod el a titkát soha senkinek. Meg kell ígéred azt is, hogy gondját viseled. Évente egyszer fel kell jönnöd ide, egyedül, megtakarítanod, befagygyúznod és tiszta ruhába csavarnod. Gondoskodnod kell arról

is, hogy amikor a te idod is eljön, legyen valaki méltó arra, hogy átadhasd neki a szent kard titkát és gondozásának felelősségét.

A székely meghajtotta a fejét. – Esküszöm az élő Istenre, Isten egyszülött Fiára, az Úr Jézus Krisztusra –, mondta áhítatosan suttogva. Majd felemelte a fejét és hangja megcsendült keményen. – Esküszöm a Napra meg a Holdra, Csillagokra, Szelekre, Vizekre és a Szent Anyaföldre, hogy életemmel orzóm, védelmezem és gondozom Isten kardját.

Azóta századok jöttek és mentek, s a székely népnek ott, Erdély hegyei közt kevés békessége volt a századok során. De bármilyen nehéz is volt az élet, mindig volt a székely hegyek közt egy ember, ugyanabból a vérből való székely, aki apjától vette át a nagy titok tudását és évente egyszer felment egymagában a havasokba, hogy gondját viselje Isten kardjának. Isten kardja ott van ma is valahol. Ma is van valaki, aki szóról szóra tudja nem csupán az eskü minden szavát, de az utolsó táltos búcsúszavait is, amiket annak az első székelynek a fülébe súgott, amikor már olyan közel volt a halálhoz, hogy beszélni is alig tudott. „Isten kardja csak akkor csillog majd újra és vezeti győzelemre megint a hunok, s magyarok ivadékait, amikor egyik lesznek újra, mint a hajdani időkben, egy szándék, egy akarat, egy cselekedet, Öregisten parancsa szerint!”.

Mindenki tudja ezt ott fent a hegyekben, s mindenki imádkozik érte, nap nap után, évről évre, évszázadról évszázadra, hogy ez a nap, amikor egy akaratú válik újra minden magyar, mielőbb eljöjjön.

SZENT LÁSZLÓ KIRÁLY (1077–1095)

Árpád-házi László, magyarok királya nem csak testi erejével, szálfatermetével tunt ki kortársai közül, de tudásával, művészi érzékével és lelki jóságával is. Isten kegyeltje volt. Nevéhez csodák fuzodnek és a mondák végtelen sora. Az o kívánságára avatták szentté István királyt, Imre herceget és Gellért püspököt. Halála után szentté avatták ot magát is.

Egy alkalommal László király és serege napokig nem leltek vizet a sziklás, kietlen karszti tájon. Szomorúság gyötörte a hadat, az emberek kiszáradt torokkal, elgyöngülve vánszorogtak, és a végpusztulás árnyéka nehezedett reájok. Végül is alétan megállt a menet a sziklás, száraz pusztaság közepén, az emberek eldoltak, halálukra vártak.

László király félrevonult a katonáitól, s térdre borulva hosszasan imádkozott Istenhez segítségért. Majd lábára állt megint, megmarkolta súlyos harci dárdáját, s minden erejét összeszedve beleütötte a fegyver acélhegyét a sziklába.

– Isten nevében vizet fakassz! – kiáltotta.

Abban a pillanatban, ahol a dárda hegye a sziklára ütött, tiszta vizu, bugyogó forrás eredt, gazdagon öntve Isten áldását az elcsigázott emberek számára.

Egy másik alkalommal betegség tizedelte seregét. Hulltak az emberek, akár a legyek. A királyi sereg tábora haláltáborrá változott. László király sátrában imádkozott, majd fogta íját, kiment a tábor szélére, s nyílát kilötte a mezo irányába. Az oszi napfényben csillogva szállt a királyi nyílvezzo, majd széles ívben földet ért megint, egy jelentéktelennek tetszo, kis növényke levelét szúrva keresztül. A király parancsára zsákokba gyujtotték annak a növénynek a leveleit, amennyit csak leltek a környékbeli mezokön, megfozték vízben, s a vizét megitták a betegekkel. A járvány azonnal megszunt. Ezt a kis növény a nép ma is Szent László füvének nevezi.

Kétfelol a kunok nyugtalanították abban az idoben a megtelepedett magyarokat. Újra meg újra betörték a keleti gyepun, és hiába mért rájuk a királyi sereg véres vereséget Cserhalomnál, továbbra is portyázták Erdély földjét, dúlták, rabolták a népet.

László király többször is kiverte oket az országból.

Egy ilyen alkalommal a fosztogató kunok, hogy életüket mentsék, kiszórták futás közben a rabolt tallérokat, arra számítva, hogy kapzsiságukban a királyi vitézek abhahagyják az üldözést, és rávetik magukat az aranypénzre. De László király imája kavicsná változtatta nyomban az aranyat, és a menekülo kunokat egytol egyig fogságba ejtették vitézei. Erdélynek azon a részén ma is találni lehet kis, lapos, kerek, sima kavicsokat, amit a nép kun talléroknak nevez.

Egyszer Torda közelében, kunokat üldözve, László király elszakadt csapatától és egymagában kergetett a dombokon át egy menekülo portyát. Azok azonban hamar észrevették, hogy csak egy magányos lovas üldözi oket, és szembefordultak vele. Mikor felismerték benne a magyarok királyát, nyomban üldözobe vették, hogy élve kerítsék kézre. Már majdnem el is érték, amikor a menekülo László király hangosan felkiáltott: – Isten, segíts! Abban a pillanatban megremegett az üldözo kunok alatt a föld, hatalmas dördüléssel megnyílt a hegy, és mélységes szakadék támadt üldözött és üldözok között, melyen ló nem ugorhatott át, s melynek meredek falait ember nem mászhatta meg. László király megmenekült. Így keletkezett a nevezetes Tordai-hasadék.

Halála után Nagyváradon temették el Árpád-házi Lászlót, s a róla elnevezett templom elott, ahol bebalzsamozott teste nyugszik, lovas szobrot állított emlékezetére a nemzet.

Nagy híre és dicsosége volt László királynak az egész világ elott. A középkori lovag mintaképeként tisztelték mindenütt.

Az elso világháború után az Erdélybe becsodülo és az oslakó magyarságot gyilkoló betörok megcsúfolták Nagyváradon a szent király szobrát is. De a feljegyzések szerint mindazok, akik kezét emeltek a szoborra, különös és titokzatos halállal haltak meg, rendre és egyenként, s tíz év teltével már egyetlenegy sem volt közülük életben.

SZENT ANNA-TÓ

Megtörtént, hogy két idegen érkezett Erdély hegyei közé. Édestestvérek voltak, s gonoszok mindketten, akár az ördög. Egyiket Sándornak hívták, a másikat Gáspárnak.

Amikor Csík és Háromszék határába értek, megtetszett nekik a vidék és így szólt a testvéréhez Gáspár:

– Látod amott azt a hegyet? Annak a tetejére építék kastélyt magamnak, és falának minden kövére aranylemezt kovácsoltatok. Olyan szép lesz, hogy még a tündérek sem láttak szebbet.

– Ha te építesz, én is építék – felelte Sándor –, a tieddel szemben, arra a másik hegyre. Tiszta színezüstbol építem a magamét, s majd meglátjuk, melyikünké lesz szebb!

Úgy is cselekedtek. Egyik ezüstkastélyt, a másik arannyal kivert palotát épített magának, egymással szemben, a két hegytetőre. Gyulolték oket a székelyek három vármegyében, mert elnyomták a szegényt és kegyetlenek voltak mindenkivel.

Egy szép napon Opur Tamás Tusnádról jövet ott hajtott el pompás négyesfogatán, és csodálkozva szemlélte Sándor ezüstkastélyát, majd felhajtott a kastélyhoz, barátságos látogatásra.

Sándor gonosz szeme megvillant a pompás négyesfogat láttán. (...) El is határozta azon nyomban, hogy megszerzi magának azt a fogatot, bármi áron.

Megvendégelte hát Opur Tamást étellel, itallal, s vacsora után kártyára került sor. Hajnalra elvesztette Opur Tamás mindenét, még gyönyörű szép négyesfogatát is. (...)

Másnap áthajtott Sándor Gáspár testvéréhez a pompás fogattal, hadd bosszantsa vele. Gáspár felmérgeződött és fogadást ajánlott, melyet kézfogással pecsételtek meg.

Álmatlanul hánykolódott egész éjszaka, míg végre megszületett fejében a pokoli ötlet.

Kora hajnalban felverte béres cselédeit, s szigorú paranccsal leküldte oket a környékbeli falvakba, hogy tereljék össze nyomban a nyolc legszebb székely leányt, s hozzák fel oket a kastélyba.

A reggelizoasztalnál ült a két gonosz testvér, amikor jelentették az udvari cselédek Gáspárnak, hogy megjöttek a lányokkal. Gáspár kiosont valamilyen ürügy alatt az ebédlozobából, aranyos lószerszámot tétetett a nyolc székely leányra, befogatta oket a hintó elé, s maga felült a bakra, s a kezébe vette a gyeplot.

– Gyere ki, Sándor! – kiáltott föl az ebédlozoba nyitott ablakára. – Lásd, hogy az én lovaim szebbek, mint a tied!

Sándor kijött, megnézte a nyolc, hintóba fogott szép parasztleányt, s szeme gonoszul megcsillant.

– Hát az igaz, hogy lovaidd szebbek, mint az enyimek – ismerte be –, de a fogadást azért még nem nyerted meg! Az én fogatom nem egy helyben állt a kastély udvarán, hanem vágatva jött föl hozzád a meredek úton, még a szélnél is sebesebben.

– Ha csak ez a kívánságod – felelte Gáspár nevetve a hintó bakjáról –, megteesszük azt mi is!

Azzal megrántotta a gyeplot, kibontotta a hosszú négyes ostort, s nagyot csattantott vele a lányok felett.

– Gyí te lovacskáim, gyí! Szaladjatok hát, még ha a hátatok bele is török.

Belefeledt a nyolc székely leány az aranyos hámba, de hiába erolködtek, a nehéz hintót mozdítani sem tudták. Sándor gúnyosan nevetett a kastély ablakában, Gáspár pedig felboszulva lecsapott ostorával a szerencsétlen leányok hátára.

– Fussatok, ha mondom!

Azzal mérgében verni kezdte oket a kegyetlen szíjostorral, míg véres volt a háta mind a nyolcnak. Sikoltoztak a szerencsétlenek a fájdalomtól, és Anna, aki valamennyiük között a legszebb volt, fájdalomtól és haragtól reszketve felkiáltott kínzójukra:

– Átkozott légy, Gáspár, gonosz öcséddel együtt, hogy nyomotok se maradjon, székelyek kínzóí!

Ragyogóan sütött a nap és a kék égen egyetlen felhő se látszott sehol. Mégis abban a pillanatban szörnyű dördüléssel mennykő csapott alá a földre. Feneketlen, sötét mélység támadt a helyén, még a hegyek is megmozdultak tőle, s aláomlottak a feneketlen mélységbe, magukkal sodorva mindkét kastélyt a gonosz testvérekkel együtt.

A mélység helyén ma kristálytiszta vizu, feneketlen tó van. Szent Anna tava. Tükrre néma és mozdulatlan, akár a tükör. Székely fenyők tükrözik magukat benne, ahogy a környező hegyekről a nagy csöndes erdők leérnek a víz partjáig.

De lent, a tó mélységében ott él még ma is a két gonosz testvér lelke. Aki istenkísértésből megpróbálja átúszni a tavat, bármilyen kitűnő úszó is legyen, amikor eléri a tó közepét, titokzatos erők felnyúlnak érte a mélyből, és lehúzzák magukhoz.

BÁLVÁNYOSVÁR

Sok-sok évszázaddal ezelőtt egy vándorló hittérítő alétan összeesett az Anna-tó partján. Lelkét Istennek ajánlva lecsukta szemeit, készen a halálra. Egyszerre csak szelíd hangot hallott, s ahogy kinyitotta fáradt szemeit, nyolc nefelejcsvirágot látott a tó partján, s a virágok egyike így beszélt hozzá:

– Az én nevem Anna. Egyike vagyok annak a nyolc szerencsétlen székely leánynak, akiket elnyelt ez a tó a gonosz testvérekkel együtt. Állj lábra, Isten embere és eredj népemhez, a székelyekhez, akik jó emberek ugyan, de még pogányok. Térítsd meg őket Jézus hitére, és építtess velök templomot itt, ezen a tóparton. Ezzel felszabadítod meggyötört lelkünket, s felmehetünk mind a nyolcan Isten mennyországába. S nevezétek ezt a tavat vértanúságom emlékezetére Szent Anna tavának.

Az erő visszatért csodálatos módon a hittérítő zarándok testébe. Mihelyt meglelte a székelyeket, téríteni is kezdett. Jóféle nép volt a székely, hallgatta a tanítást, s rendre meg is keresztelkedtek mindannyian. Fel is építették a templomot a tó partján, melynek neve mindaddig székely szóval IMOKA volt.

Mindössze Opur, Torja várának ura maradt meg pogánynak. Nem félt ő még István király haragjától sem. Vára bevehetetlen volt, mert óriások építették azt, sok ezer évvel ezelőtt. Nem is egyszerű óriások ám, hanem az óriások királya, maga Behemót.

Réges-régen ugyanis, mikor ember még nem volt a földön, Behemót, ahogy céltalanul kószált, rátalált arra a helyre ott a hegyek között, s úgy megtetszett neki, hogy nyomban várat is épített magának. Engedve lánya siránkozásának, az ő számára is épített egy másikat, a szomszédos hegyen, szemközt az övével. Így keletkezett Torja vára és szemközt vele Bálványosvár.

Hogy leánya könnyebben átjöhessen látogatóba, Behemót színes híddal kötötte össze a két várat, s ott éltek békében sok ezer éven át.

Egy napon aztán Behemót lánya szaladva jött át a hídon, hogy megmutasson valamit apjának.

Idenézz, apám, mit leltem odalent a völgyben! – kiáltott izgatottan. – Van ott több is belőlük! Apró barmaik is vannak, és házakat is építenek maguknak! Nézd!

Kinyújtotta kezét apja felé s hát a tenyerén ott volt egy kétökrös fogat, járommal, ekével és az eke mögött ijedten bámuló székellyel.

Óriások királya, Behemót, nagyot sóhajtott, mikor meglátta, mit tartott lánya a tenyerén.

Hát már ide is eljutottak, mi? – csodálta gondterhelten a fejét. Úgy látszik, eljött az emberek ideje mindenütt. Tedd szépen vissza oda, ahol találtad. Nem játék ez, hanem Isten embere, édes lányom. Övök a föld. Minket, a tündéreket és a törpéket rendre elűznek mindenünnen, ez Úr- isten akarata.

– Minket, óriásokat, ezek az apróságok? – csodálkozott az óriáskirály lánya. – Hogyan lehetséges ez?

– Úgy, hogy az Úristen lelket adott nekik – felelte Behemót. – Szedd össze a holmidat, leányom, keresnünk kel magosabb hegyeket magunknak, ahova nem jut el az ember.

De az óriáskirály lánya nem vitt magával egyebet a távoli, magos hegyekbe, csupán a színes hidat, mely váraikat összekötötte. Néha ma is látni lehet a messzeségben. Az emberek szivárvány hídjának nevezik. Ilyenkor tudni lehet, hogy az óriások királya még mindig a vállán cipeli azt a hidat, mert hiába kereste keresztül-kasul a földet, Erdélynél szebb helyet még mindig nem talált leánya számára.

A magukra hagyott várakba beköltözött az Opur és a Mike család. Az Opurok Torja várába, a Mikék Bálványosvárra. A két család békében élt egymással mindaddig, amíg István király parancsára Mike György áttért a keresztény hitre, míg Opur hú maradt a régi vallásához. (...) Halálos ágyán megeskette a három fiát, Sándort, Endrét és Jánost, hogy soha el nem hagyják az ősi hitet.

Az Opur testvérek meg is tartották fogadalmukat. Magányos életet éltek, ritkán hagyták el a torjai várat, s így is haltak volna meg rendre, ha Sándor véletlenül meg nem látja egy szép

napon Mike Imolát. De meglátta és beleszeretett. S attól a naptól kezdve Sándor magába vonult lett és szomorú. Bátyjai aggódni kezdtek, s megkérdezték, hogy mi a baja.

– Amióta Mike György leányát, Imolát megláttam – panaszkolta Sándor –, se éjjelem, se nappalom nincs.

– Vagy olyan úr te is, mint egy Mike – borzolódtak föl a testvérei –, Mike özvegye bizonyára szívesen lát, ha leánynézőbe mégy hozzájuk!

– Nem olyan egyszerű – szomorkodott Sándor –, Imola keresztény. Családja nem engedi meg soha, hogy pogányhoz menjen férjhez.

– Ha nem kéred meg a kezit, sohasem tudod meg a választ – biztatták bátyjai.

Sok biztatás után végül is díszbe öltözködött Sándor, s átlovagolt Bálványosvárra. De bizony az özvegy még csak be sem engedte a kapun. Ha Imola kezét akarja, térjen át a keresztény hitre – így üzent ki a cselédekkel. Szégyenkezve kotródott vissza Torjára Sándor. (...)

Bátyjai és a táltos tanácsára elhatározza, hogy elrabolja Imolát.

Húsvét vasárnapján éppen a templomból jöttek ki a népek, (...) amikor mindannyiok elszörnyedésére Sándor egyszerűen nyeregbe kapta Mike Imolát, és testvérei élén elnyargalt vele.

Az elképedés haragra változott, s ahány férfiember csak volt, mind nyeregbe pattant a leányrablók üldözésére.

Az első útkanyarulatnál Opur Endre várta őket egy szikla mögött. Derekasan harcolt, de végül is győzött a túlerő, s Endre holtan esett össze. (...) A torjai hídnál János állta útjukat. Értett a kardforgatáshoz ő is, de a túlerővel nem bírta. Mikor több sebből vérezve összeesett, még ennyit mondott: – Ne féltsétek Imolát. Öcsém szereti őt, és holtig hűséges lesz hozzá.

Ezalatt fent a torjai várban ősi szokás szerint eskette a táltos Sándort és Imolát. Éppen áldását adta rájuk, amikor a vár kapuja elé megérkeztek a székelyek a két Opur testvér holttestével. (...) Mike György özvegye csendesítette le őket.

– Nincs régi Isten, és új Isten, csak egy Isten van. S ha ő így rendelte, kik vagyunk mi, hogy ellene tegyünk? Ha Imola leányom Opur Sándort választotta urának, akkor mindegy, hogy táltos eskette meg őket, avagy pap. Éljenek boldogan!

Két évre rá, ugyancsak húsvét vasárnapján, a templomba igyekvő népek csodálkozva álltak meg az utcán. Torja felől négylovas hintó közeledett. Opur Sándor és Imola keresztelni hozták fiúgyermeküket a templomba.

Így történt, bizony így. Az Opur és Mike családok leszármazottjai ma is élnek Erdély ősi földjén. A Szent Anna-tó partján virágzanak a kéknefelejcskek, s a székely nép emlékezik még a régi időkre.

Bálványosvár helyén ma már csak romok vannak. Baglyok s denevérek lakják. Mert bizony, akár óriások építik a kastélyokat, akár emberek a kunyhókat, kastélyok, kunyhók, mind mulandó dolgok. Csupán hegyek, völgyek, folyók és népek örökkévalók, mert azokat Isten teremtette.

A TIHANYI VISSZHANG

Tihany, a hegyek csodaszép, aranyhajú tündére minden este leterelte aranygyapjas kecskéit a tóra itatni. Amíg a kecskéi ittak, a szépséges tündér leült egy parti sziklára és énekelt. A hegytetőről gyönyörködve hallgatták énekét az óriások és a barlangok odúiban abbahagyták szorgos munkájukat a törpék.

Balaton, a vizek ura a tó mélyében élt, hínárból szőtt sátrában, melynek oszlopait drágagyöngyök ezrei díszítették. Balaton egyetlen fia, aki ott élt apjával a vizek mélységében, valahányszor meghallotta Tihany énekét odafönt, fölemelkedett a felszínre, hogy közelebről hallhassa a csodálatos hangot.

– Ne figyelj Tihany csalogató hangjára, édes fiam – figyelmeztette Balaton a fiát. – A hegyek tündére és a vizek ura nem illenek össze. Ha magadba szívod a hegyek mérges levegőjét, beteg leszel.

Gőgös teremtés volt Tihany, s amikor rájött, hogy éneklő hangját szerte a hegyekben mindenki a világ legszebb hangjának véli, elhatározta, hogy nem pazarolja azt többé esténként a tó partján, hanem csak akkor énekel az óriásoknak és törpéknek, ha azok gyémánttal fizetnek minden dalért.

Lent a tó mélységes mélyén Balaton egyetlen fia megbetegedett. Kérlelte apját: – Hadd halljam még egyszer Tihany szépséges hangját, bizonyára meggyógyulok tőle.

Vén Balaton összegyűjtött egy ladikra való igazgyöngyöt, és amikor este Tihany lejött a kecskéit itatni a tó partjára, fölvitte hozzá a kincseket.

– Neked hoztam mindezt, leányom – mondta Balaton a tündérnek –, és csak azt kérem érte cserébe, hogy énekelj szegény beteg fiamnak.

Tihanynak tetszettek a gyöngyök, és énekelt értök. De attól kezdve minden este fel kellett jöjjön Balaton a tó mélyéről egy zsákra való kincssel, mert ajándék nélkül a fősvény Tihany még csak a száját sem nyitotta ki. Végül is Balaton minden kincse kifogyott. Hiába könyörgött a szép tündérnek, hiába kérlelte, Tihany nem énekelt többé. Még az sem hatotta meg, hogy vén Balaton fia meghal odalent a mélyben, ha nem hallja többé a szép tündér énekét.

S Balaton fia meghalt. Sírtak az óriások, zokogtak a törpék, és a tó fiatal urát eltemették mélyen a Badacsony hegyébe. Azóta van a Badacsonynak koporsó formája.

A vizek ura nem felejtette el a szép tündér szívtelenségét. Bosszúja rettenetes volt. Mindaddig Balaton tavának sima tükre a kék eget tükrözte csupán, a napot, a holdat meg a csillagokat. De ettől a naptól kezdve valahányszor a vizek ura meglátta odafent a Badacsony koporsóját, eszébe jutott gyásza és fájdalma, s haragjában felkavarta a tó vizét.

Egy este haragos hullámai zúgva, tajtékozva csaptak föl a sziklaösvényre, hol a szép Tihany hajtotta itatni aranygyapjas kecskéit. Egy roppant hullám elkapta a kecskéket, lesodorta őket a tóba, s vén Balaton megfojtotta valamennyit haragos bosszújában. A megrémült Tihany egy közeli barlangba menekült a hullámok csapásai elől, de vesztére tette ezt. Nagyot rázkódott Balaton odalent, a rázkódásától megmozdult a hegy is, és sziklagörgeteggel temette be a barlang száját, befalazva örök időkre a szívtelen Tihanyt.

Vén Balaton átkot vetett a szépséges tündérre: – Büntetésből, amiért oly fősvény voltál hangoddal, mostantól kezdve bárki is szóljon hozzád, hétszer ismételd meg minden szavát!

A tihanyi visszhang ott van ma is, sziklabörtönében, és gyönyörű hangja engedelmesen ismételi minden szót. A Balaton, Európa legnagyobb tava néha haragra gerjed még ma is. Kék színe ilyenkor haragoszöldre fordul, és roppant hullámok nyargalnak fölötte egyik partjától a másikig. Vihar után találni lehet a parton megkövesedett kecskekörmököt. Tihany aranyszőrű kecskéinek körmei azok.

A VÁG VÖLGYE

A kezdet kezdetén a világ teremtője kiterítette maga elé a földet, míg mögötte kíváncsian sorakoztak fel a hegyek, völgyek, tavak, folyók és erdők tündérei, várakozva, hogy kit hova rendel az Úr. Tenyerével kinyomkodta az alföldeket, öklével hegyeket emelt, és ujjával belerajzolta a folyókat. Mikor ezzel elkészült, odarendelte négy legnagyobb cethalát, és rájuk bízta a föld négy sarkát. Az ő feladatuk volt, hogy fenntartsák hátukon a földet, és ne engedjék alásüllyedni a feneketlen világtengerbe.

A négy cethal engedelmesen teljesítette kötelességét, azonban előfordult olykor, hogy valamelyikük kissé elfáradt vagy megfájdult a háta, és otthagya őrhelyét néhány percre, hogy kipihenje magát egy kis úszással. Ilyenkor inogni kezdett a föld, földrengések keletkeztek, és megzavarták a teremtés rendjét. Hogy segítsen ezen a bajon, az Úr leoldotta övét, rácsatolta a földre, s annál fogva fölakasztotta napsátrának egyik oszlopára. Isten övét úgy hívják ma, hogy Ural hegység.

Ezek a gondok elvonták kissé a figyelmét a munkájától, és így történt, hogy az Úr egyszerűen megfeledkezett medret vonni ujjával a Vág folyó számára. Mikor a Vág kirendelt tündére leszállt a földre, a Vág forrásához, és ott körülnézett, nem látott sehol kijelölt utat, amit követhetett volna. Ahelyett, hogy visszatért volna az Úrhoz és jelentette volna a bajt, elhatározta, hogy maga készít majd utat magának.

De nehéz dolga volt. Olykor hatalmas hegy állotta útját, és minden türelmét összeszedve kellett lépcsőről lépésre keresztüljárja magát rajta. Majd sziklának rohant, s úgy kellett szökdössön közöttük, tarajos habot verdesve maga körül. De nem fáradt el, nem esett kétségbe, csak vágta, vágta türelmesen maga előtt a medret, innen kapta a nevet is: Vág.

Végül is szelíd dombokká zsugorodtak körülötte a hegyek, majd széles síksággá tárult előtte a völgy. Merre térjen? Kanyargott erre, kanyargott arra, míg végül ebbe is belefáradt, és már csak egy kívánsága volt: hogy megpihenjen a kék Duna öblében.

Egyszerre csak messziről meghallotta a nagy folyam hömpölygő nesztét. Egy utolsó nagy nekiiramodással keresztüljárta magát az akadályokon, és boldog bugyborékolással belevetette magát a Duna hullámaiba.

Szorgalmát és kitartását ritka szépségekkel ajándékozta meg az Úr. Havas hegycsúcsok, sötétzöld fenyves erdők kísérik a Vág völgyének útját. Madarak dalolnak, vadvirágok nyílnak a partján, és sodró vizében ezüsthalak ficáncolnak. Tündérek, törpék és óriások választották maguknak lakóhelyül, csodálatos sziklakastélyokat építgetve a hegyek csúcsain. Mielőtt az emberek megérkeztek volna, a Vág völgye csak szépséget és boldogságot ismert.